

KRAUS SÁNDOR

Beszámoló

2014

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
Beszámoló	3
MELLÉKLETEK	5
<u>Barlangok</u>	
Lábatlani Sárkány-luk	6
Strázsa-hegyi-barlang	9
Róka-hegyi-barlang	10
Pál-völgyi-bg. Alba Regia-ág	15
Séta a Nagyharsányi-barlang....	33
Csehországi barlangok	41
<u>"Tudomány"</u>	
Csiszolatok lelőhej szerint	45
Ásványtani röntgenvizsgálatok	46
Mintaleírások felsorolása	47
Üledék a Szentgáli-barlangból	48
Vizalatti kiválás Maxikóból	50
Kék /szürke/ agyag	52
Csepkő tömörsége	53
Szemlő -- hőmérés a Raktárba IV	58
-- hőmérséklet vizsgálata V	59
MKBT Szakmai Napok	61
-- Hőmérsékleti adatok	62
-- A gömbfülkék típusai	63
Városföldtan	65
Források a hegyoldalban	73
<u>Egyebek</u>	
Könyvismertetés /M.A. Városföldtan/	76
Észrevételek /M.A. Városföldtan/	77
Észrevételek /LÖSZ. József-hegyi-bg./	85
Ott van az a barlang most is	89
Rónay György "barlangjai"	95

"Megint egy évvel öregebb lettem,
és bölcsőbb is talán."

Ráadásul születésnapomat a Szemlőben /is/ ünnepelhettem, mivel Egenhoffer Péter 70. születésnapjával egybeesett. Ebből az alkalomból -- Adamkó Péter szervezésében -- az egykori 30 napos barlangi táborozás még élő 6 tagja is idejött egy kis emlékezésre. /Mi milyen fizikai és szellemi szinten van... Ez van./

Kétyébként ebben az évben 80 barlangtúra során 102 órányit tartózkodtam lent, 9 számomra új barlangot és egy idegenforgalmi bányatárót is felkeresve. Az újak többsége a MKBT csehországi tanulmányútján jött össze.

A Szemlőben egy "boszorkány-túrát" tartottunk 14 fővel. Színtén ebben a barlangban egy sötétség--csend meditáció lehetőségét készítettem elő a Pránapadlás csoport számára. A két éve tartó hőmérséklet-mérés sorozatot befejeztem /abahagytam/ a raktár nevű részen, de további mérések ~~is~~ lehetősége megmaradt. /MELLÉKLET/. Az Örvény-fojtosó tetején levő mérés-sorozat 2015 februárban lesz egy éves, azt még tervezem végigcsinálni.

A Szemlő Sárga felső gömbfülkéihez a biztonságos feljutás lehetőségét kezdtük meg /illetve fojtattuk/ bekövetelni. Ez is a 2015. év feladata, és utána a fojmatos hőmérséklet író mesina itt lesz beindítva /eddig a Raktárban ketyegett/.

A Föld Napja alkalmából a Fál-völgyi-kőfejtőben tartott bulin földtani anyagokat /csiszolat fotók, kövek/ mutattam be a kíváncsiaknak, és szakmai bájcevegéseken vettem részt.

A MKBT Közgyűlésén 5 órányit voltam küldöttként. Ennél hasznosabb volt a Bátori-barlang ajtajának ismételt lefestése. A Szakmai Napokon 2 posztert ragasztottam ki, amik azonban nem nagyon érdekelték a népet. Sokkal kel-

4

lemesebb volt egy geológus dal-délutánon részt venni a Francia-bányában, majd a hagyományos dalesten a Kecske-hegyi-fejtőben.

Az évtizedek során felgyűlt barlangi minták részletes szakmai leírását intenzívebben megkezdtem. Ebben az évben 30 barlang anyagát csináltam meg. A gépelt anyagokat -- a csiszolatok fotóival dúsítva -- a Barlangtani Intézet adattárába elvittem. Több, mint 120 gépelt oldal és 440 csiszolat másolata lett. A Cholnoky-péjázat számára ennyi anyag 3 példányban és bekötve kb. 25-26 ezer forint kiadás lett volna -- tehát nem éri meg.

Volt szerencsém a Nagyharsányi-barlang kiépített részén több napig nézelődni, így elkészíthettem ennek a barlang-földtani leírását, ébründozva egy újabb könyv lehetőségéről.

Tervek 2015-re bőven vannak. Fojtatom a minták leírását, bár újabbakat nem tervezek gyűjteni. Barlangleírásokat szeretnék csinálni elsősorban a Jósvaló környéki patakosokról, Esztramosról és persze a Funántú jelesebb hévizeiéről is. A Fál-völgyi-barlangban is nézelődni kívánok. A Szemlőben a megkezdett járattisztításokat illene rendbehozni, dokumentálni. Meg ami adódik még -- amíg bírom.

2015 január 5.

MELLÉKLETEK

/Lábatlani/ Sárkány-luk

Tagolt, ámde -- számomra -- kellemetlen felmászás a Bejárat előtti részre.

A Dél felé menő járat /1/ meredeken emelkedik, omlott kődarabok tarkítják a lejtőjét, ezért /is/ nem mentünk fel. A tőle jobbra /NY/ levő gömbüstben madárfészek látszik /holló ?/. A lejtő alján rétegzett üledék van.

A Bejárat előtti fülke /2/ falát és főtéjét is a barlangra jellemző alakú kiválás borítja összefüggően. Itt már kéz-közelben van az előző, felfelé menő ágba nem annyira kényelmesen nézegethető anyag. A vésett foltokon látszik a 2-3 cm vastag kiválás szerkezete is.

Két nagy kő szűkíti a Bejáratot, aminek lejtőjén egy terembe jutunk /3/. A bejutó fény algásodást tesz lehetővé, a besodort falevelek között valószínűleg sokan éldegélnek. Feltűnően sok, nagy méretű szúnyog pihen a falakon.

A szabad falfelületeken és a főtén összefüggő kiválás alkot foltokban párhuzamosan álló, hurkaszerű formákat. Több letört folton látszik a kiválás rétegzetlen egyenletes vastagsága. /ennek alapján méjkarsztos kialakulás valószínűsíthető./ A "hurkákról" nem sikerült megállapítani, hogy vékony közetrétegek vagy telércsoportok.

A lefelé továbbvezető rész fölött a fal /főte/ nem "hurkás", de ez is kiválással borított /réteglepok ?/.

A kiválások néhány összefüggő sávban kissé visszaoldottak. Fotók alapján úgy tűnik, hogy ezek a sávok a magasabbban levő, valószínűleg feláramló meleg/ebb/ levegő áramlási útvonalait jelzik, páralecsapódásos eredetűek. FELADAT: vizsgálni, hogy tényleg.

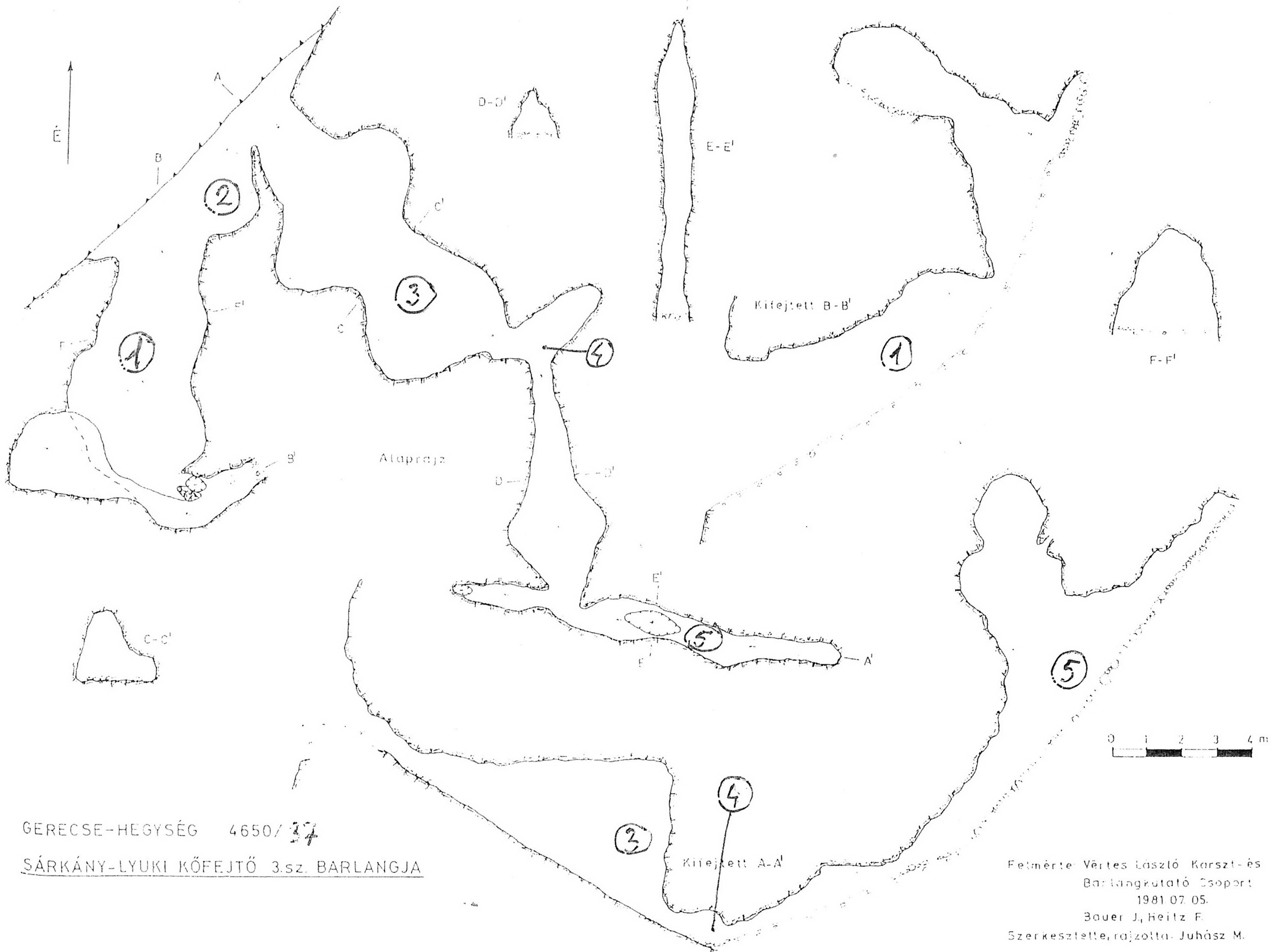
A terem Keleti oldalán egy letört folton a kőzet agyagos és meszes lemezeinek váltakozása látszik. Ez magyarázhatja a "hurkák" kialakulását illetve okát. Viszont telér-gyanús törött darabot is láttam. FELADAT: alaposabb nézelődés.

A Bejárati-terem alján kis lebújással egy fülkébe jutunk /4/. Falait szép "hurkák" tömege /és szúnyogok/ borítják. A felület vörös elszíneződése feltehetően egykori vizes kitöltés szintjét jelzi. 10-15 cm vastag, rétegzett kiválás /cementált üledék ?/ jelzi az egykori aljzatot, ami alatt /számomra/ éppen átjárható kuszoda indul. Sport-szerű nehezítésként apró kövek tömege van az alján. Néhány méternyi hosszan a sik fötte alatt kúszva /ez is a cementált egykori aljzat lehet alulnézetben/ érünk egy függőleges hasadékba /5/.

Fent kürtő sötétlik, alatta kevés denevér-pötty jelzi a lakottságát. A hasadék alja meredeken emelkedik, majd egy kisebb átbújás után véget ér a járat. Itt bevéselt nevek láthatók. Felfelé mászva a barlang másik nevezetességét láthatjuk. Több centiméter élhosszúságú kalcit romboéderekkel diszitett óriási "karfiolok" borítják a falat, egyes foltokban /sávokban ?/ borsókövel fedve. Ennek heje-oka is megnézendő FELADAT./ A kiválás felülete eredetileg fehér /bevonatú ?/ volt, de később a felfelé néző felületekre vörös /agyag ?/ rakódott rá /előntés ?/.

Itt is látható, hogy egyes foltokon a nagy kalcitokat borító /?/ vékony fehér réteg visszaoldódott, sőt néhol a kristájcúcsok is legömböjödtek. A fal egy részén az egész kiválásréteg leomlott /?/, így láthatóvá vált felépítése és az alatta levő mállott /vagy agyagréteges ?/ felület.

A kőfejtőben több üreg és egykori barlang fala látható, hasonló kiválásokkal. Erdemes/volna/ alaposabb vizsgálato-
kat végezni, hogy az üregrendszer méjkkareztos és későbbi fejlődéstörtéte megismerjük.

GERECSE-HEGYSÉG 4650/37

SÁRKÁNY-LYUKI KŐFEJTŐ 3.sz. BARLANGJA

Felmérte: Vértés László, Karst- és
Barlangkutató Csoport
1981.07.05.
Bauer J., Heitz F.
Szerkesztette, rajzolta: Juhász M.

Kraus Sándor feljegyzései

Strázsa-hegyi-barlang

2014 május 2. /emlékek 7.túra

A bejárati teremben hollófészek van, most repültek ki az ifjak, a hejiek szerint 4 darab.

A kiásott barlang két lezárása közötti szakaszon sok szemét van, üres palackok, stb. Felfelé egyre nedvesebb, csúszik az aljzat. Az új /alsó/ ajtó alatt a sin magasságáig feltöltötte a becsorgó viz az aljzatot. A régi végpont fölött ott a xxxxxxszép kiváló légteres szakasz; most nem másztunk föl, mert a Sátor-kőhöz képest különlegesen nem láttam.

Tovább lefelé kiástak elég hosszan egy feltöltött járatot /10-15 m?/. Most egy előre menő szakaszt bontanak. Az anyagot -- ha elég ember összejön -- kötélpáján húzzák ki a bejárati terembe illetve a meddőhányóra. Most is ez volt a delutáni terv, de mi /aljas módon/ nem társultunk be a játékba, mert amúgy is elegenden voltak.

=====

- 2/ vízcsapogás
- 3/ felfelé záródik a terem
- 4/ a főtér limonitós trutyi van
- 5/ MINTA /RÖK.3./
- SA/ /RÖK.4./

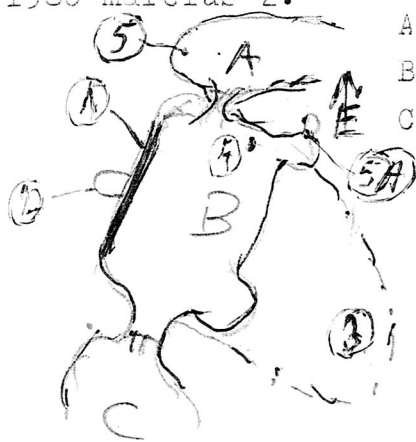

Kraus Sándor feljegyzései

RÓKA-HEGYI-BARLANG

Túrák időpontjai: 1969 márc. 9 és 30., 1970 jan.11., 1972 júli.30., 1978 márc.15., 1980 márc.2., 1982 márc.21. Ezekből feljegyzéseket csak már geológusként irtam, mintavételek már korábban is voltak /lista/.

1980 március 2.

- A = Cápaszáj
- B = Váróterem
- C = kürtő /akna/

Váróterem: a falon rozoga kis borsók, rajtuk aragonit tük és gipsz-fátyol maradványai. A teremben alig van borsókó, az is csak alul. A főtén gömbfülkék, kipreparált kalcittelérek.

1/ vastag kalcittelér, 2 x 10 cm széles /vastag/ 140/80° dőléssel. Felső részen nagyon kioldódott a sok kis telér.

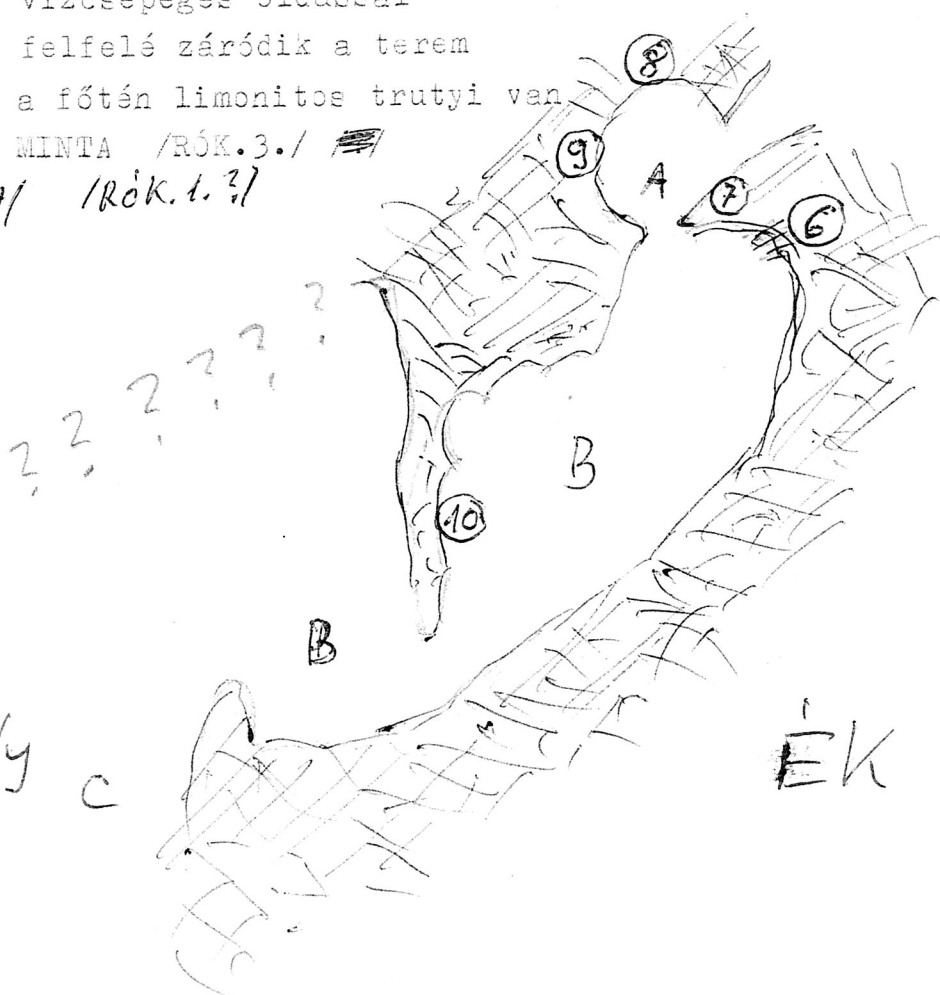
2/ vízcepegés oldással

3/ felfelé záródik a terem

4/ a főtén limonitos trutyi van

5/ MINTA /RÓK.3./

5A/ /RÓK.1.?

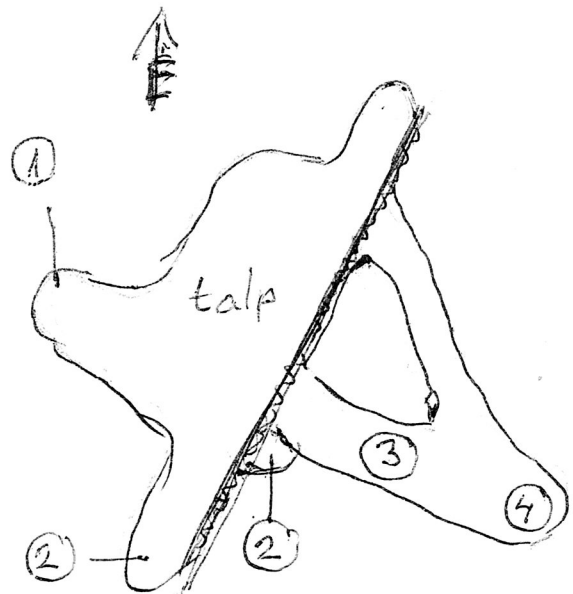

- 6/ MINTA /RÓK.2./ agyagos kitöltés, alatta és fölötté borsókő
- 7/ borsóköves álfenék, a nyílás a Cápaszáj
- 8/ főtén limonitos mészkő
- 9/ mállott borsókő maradványok , alattuk néhol limonit
- 10/ itt mintha rohadt borsókő volna

Az aknán lejöttem a párkányig. Csodaszép csepköves borsók, néhol rajtuk sárgás színű "korona" van. Az alsó rész fölött egy vak-kürtő nyúlik a magasba; ez a Váróterem alatt van, de a teteje szátkő -- nem álfőte. A főt látott-mért kalcittelér itt is látszik.

Lent a legalján szép borsók, a mellékfülkében gipsz és koronás borsókövek. A kalcittelér alkotja az egyik falat, kb. 10 cm vastag, kipreparálódott, borsókő vonja be. Mindkét oldalát kioldotta a víz. Dőlése $145/85^\circ$. Kereszthatadék $140-320^\circ$ csapásiránnyal. Több hejen van aragonit meg nagyon apró, hófehér borsók. Az aragonitból esetleg korona lehet, a borsó tetején, ha nem sok tü, hanem csak 1-1 nő tovább.

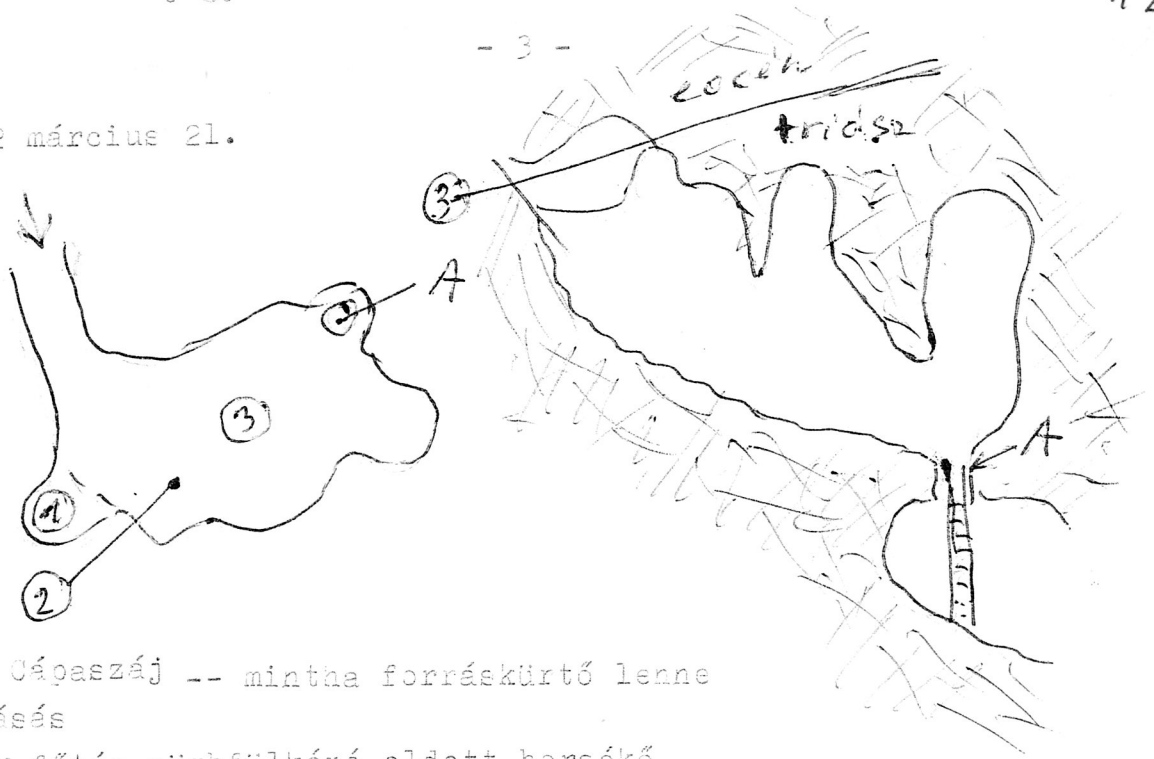
- 1/ kürtő felfelé, ki tudja hogy hová
- 2/ gipsz
- 3/ felmászó repedés, főt gipsz, alatta mállott fehér agyag
- 4/ fent gömbfülkével záródik

A fejtőben több gömbfülkés rész van, vastag kalcittelérek, vetők. Talán ki lehetne bontani néhány kapcsolódó részt is.

Az aknán felfelé kölcsön-kentyúval másztam, az egyik tartószála elszakadt, de csak kijöttem.

1982 március 21.

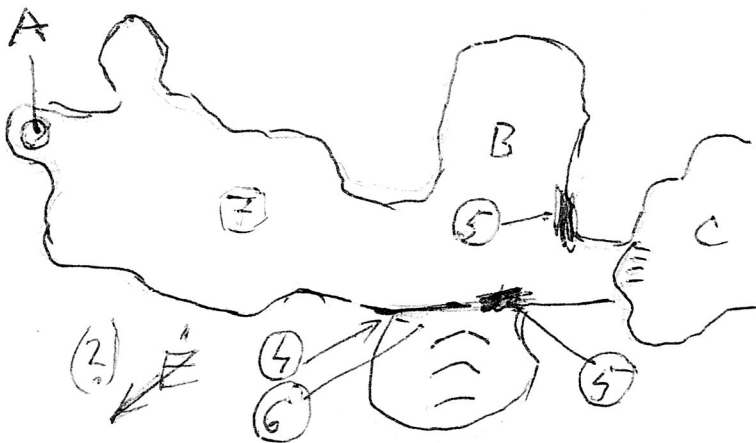

A = Cápaszáj -- mintha forráskürtő lenne

1/ ásás

2/ a főtén gömbfülkévé oldott borsókő

3/ triász-eocén határ, Kelet felé dől kb. 30-40°

B = váróterem

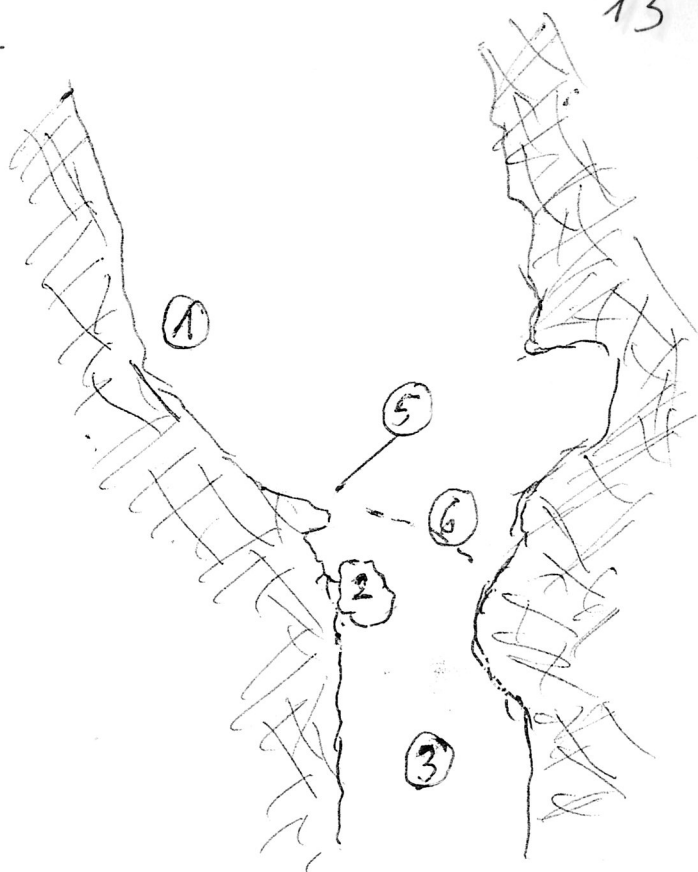
C = akna

4/ kalcittelér, 40-220° irány

5/kalcitezivace

6/ fent az agyagban fekete tüzkő /?/

7/ limonit a főtén

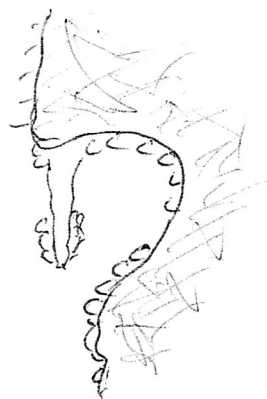

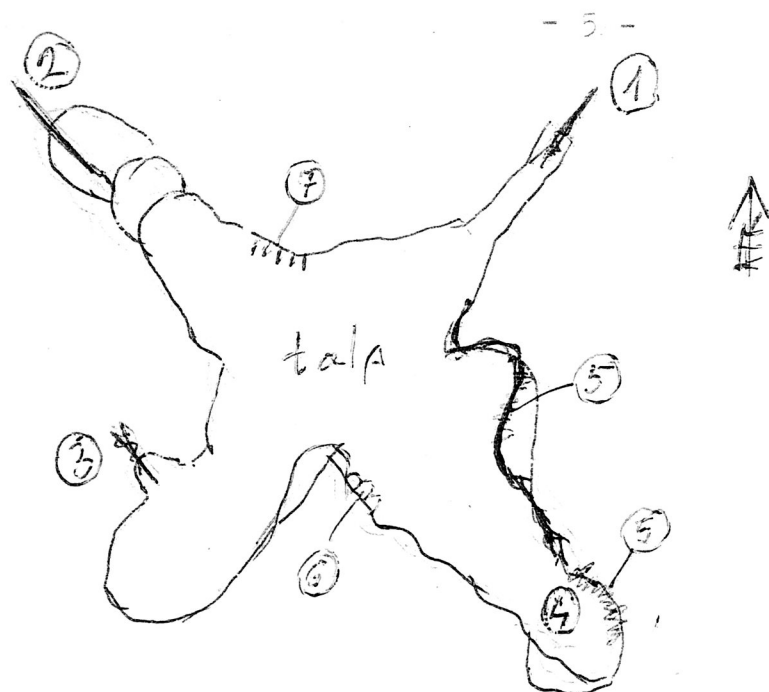
Kötélen le a Párkány szintjére

- 1/ itt jövünk le
- 2/ kő /párkány/
- 3/ akna tovább a talpig
- 4/ telér 30-210° irány
- 5/cementált agyag
- 6/ álfenék-gyandú csölgök

A gömbök főtéjén gipsz csillag vékonyan. Az álfenék /?/ fölött csepőkő van, rajta borsókő, de csak az aláhejtlésnél. Ahol fal van, ott agyag borította/5/, amiből kis borsók állnak ki, rajtuk "korona" van. A szebb részeken rózsza-borsókő van, elég sok.

A kötélen itt a Párkányon felakad, tovább kell engedni. Le a talpig kb. 5-8 m lehet.

- 1/ hasadék iránya $35-215^{\circ}$ kalcittelér is van benne, régen teljesen kitöltötte, a víz mellette jött fel.
- 2/ vastag, kb. 10 cm kalcittelér kb. $320-140^{\circ}$ irányban.
A fal csupasz, zárt kürtő, a telér közepén megy. Tömeges karfiol-kiválás, borsókó alig van.
- 3/ kis repedés, kalcittelér /kb. $330-150^{\circ}$ / kürtőcske megy fel.
- 4/ felmászásra alkalmas kürtő. A falon végig gipsz van, alatta teljesen szétmállott borsókó maradványa. Csepők, borsókó van bőven. Ez az ág teljesen tiszta, agyag csak a központi kürtőben van.
- 5/ gipsz bevonat
- 6/ koronás borsókó
- 7/ erősen tús kiválás

=====

Borsókó a Róka-hegyi-barlangból
/rajz: K.S. 1969 okt. 10./

Ebbe a járatba először 1981 január 3.-án jártam Kiss Attila vezetésével. Ekkor agyagmintákat gyűjtöttem, amiket megiszapoltam /PÁL. 25., 26., 27./ [2xx/ Egy kiválással borított kőzetdarabból /PÁL.28./ cselezolatot is készítettem /CSI.25./. A következő -- bővebb -- feljegyzések 2010 január 2.-éről valók, bár az 1981 március 22.-én tett rövid látogatás is adott keveset. Végül most, február 2.-án jutottam le újra az Ablakos-terembe. Ennek öröme elűszedtem a régebbi feljegyzéseket, képeket, és megpróbáltam egy használható barlangföldtani leírást készíteni erről a rövid, de nagyon látványos szakaszcsoportról.

Hajós-terem felső része

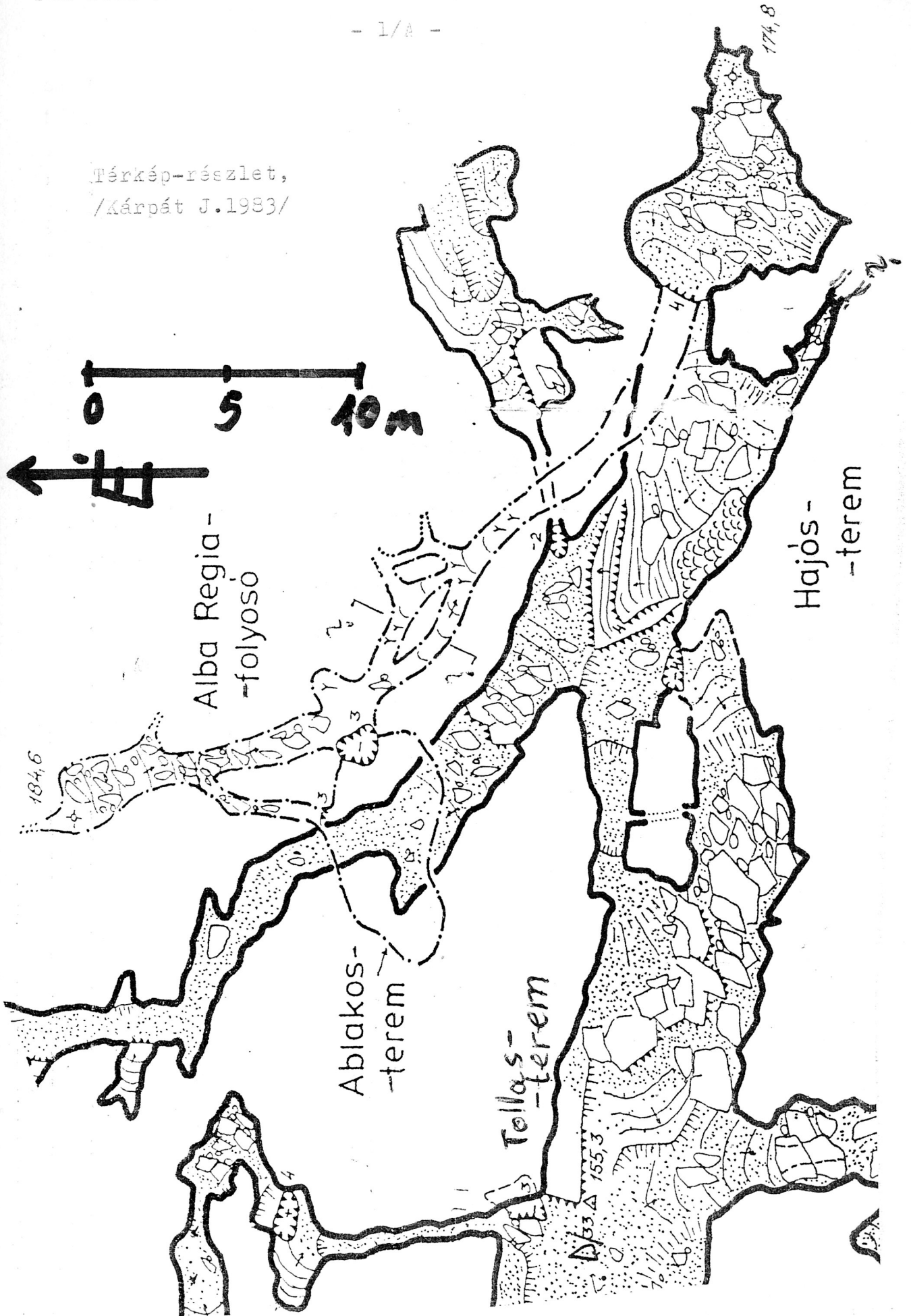
Felmászás sem egyszerű /a gyengéknek/. A Hajó oldala mentén K felé elkeskenyedik a hej, itt fel lehet mászni az első emeletre, azaz a Hajóra. Ezon vissza Ny felé, csúszós, törmelékes pörkányon, majd a csomózott kötélbe kapaszkodva felfeküdni a nagy kőtömbre, azon végigcsúszva fent vagyunk. A kő túlsó /D/ oldalán a falig mikrotetarátás csepkőlefojás fehérlik, amibe fentről beleperereg az agyag, ha nem vigyázzunk lejövetkor. FOTÓ

Innen a Tollas-terem felé /NY/ nézve a bal /D/ falon két csúszási lépcső látszik a kőzetben /FOTÓ/, de fölöttük a fiatalabb rétegek egyenletesek. Korpás Laci szerint ez szinszediment üledékesedés volt. Szemben a Nyugati falon [xx]Kétféleképp[xx]alakú részszelvények alakulásformákat [xx]akáznak [xx]a kovásodott felületen úgy látszik, hogy a mézshomok réteg határa átmegegy a kován is, ami tehát nem egykori hasadékkitöltő anyag.

Felérve a simább részre csodás oldásformákat látunk a főtén. Légnyivó pendantok között áramlási csatornák kanyarognak. /FOTÓ/ A rétegek egyenesek, nem hullámosok, mint a lent levő járatokban. Fehér pöttyök tarkítják, mézshomok jellegű anyag /PÁL.103.minta, CSI.1010.,1011./.

- 1/A -

Térkép-részlet,
/Kárpát J.1983/

Benne 5-10 cm vastag márgarétegek, ennél szakadt le a főte. A DK-i oldalon a fal mellett egy járat van /2010 I.10/ ami nincs még a térképen. A főte oldásformái talán egy felfelé áramló, melegebb viztől származnak, Ijen pendantsos formát máshol /a budai barlangokban/ még nem láttam.

Tovább felfelé

Keleti irányban laza kőtömbökön felóvakodunk egy újabb "terembe". Az átbújásnál jobbra /D/ egy kőtömb 3-8 cm átmérőjű, tölcsérszerű beméjedésekkel tagolt. Valószínűleg pirit volt bennük, ami kioldódott. Balra /ÉNY/ a kiöblösödő részen kalcittelérek állnak ki a falból, alatta csepkkő (FOTÓ) folt. Itt is egyenesek a rétegek, de megjelennek a vastag márgarétegek. Az omladékletétővel záródó termecske főtéjét kb. 30-40 cm vastag, fehér színű rétegcsoport alkotja /kovásodás?/. Az Alba Regia-ág is ebben indul. Az ÉK-i részen a réteglapok mentén csepkkövek nőnek, az aljzat leszakadt réteglapokból áll agyaggal.

Alba Regia-ág

Bejárata a terem felől nézve nagyon látványos FOTÓ. Kényelmesen járható, bár egyre alacsonyabbá válik. Jobbra /ÉK/ csepkkő tornyocskák van, fölöttük kb. 30 cm-es függőcsepkkő FOTÓ. Tovább szép fehér és sárga csepkkövek lógnak. Némejik letörött egykori alján már új, átlátszó kiválás nőtt FOTÓ. Némejiken látszik, hogy belül átlátszó, csak a külseje fehéredett ki. Feltételezhető, hogy lefagyásos hatás okozta mindezt. A falon itt-ott a márga rétegecskéinek megfelelő 3-5 mm-es sorokban kiválás-pöttyök sorakoznak.

A hármas járatnál /"Szemüreg"/ a bal /DNY/ ágban fehér agyar az aljzat, rajta néhány centiméter vastag barna színű üledékkal. A falon /DNY/ levő méjedésben is ilyen anyag van, de a fehérben függőleges hézagokba belemosódott a barna színű FOTÓ.

Tovább felfelé elérjük az Ablakos-terem "ablakát". Ettől feljebb /ÉÉNY/ egyre törmelékesebb, feltöltődött a járat, végül omladékkal záródik, 185 m magassában levő mérési ponttal. Az anyag főteleszakadásból származik, a falon jelenleg vékony kiválás is van. Valószínűsíthető, hogy egykori forrásjáratban vagyunk, ami a jeges időszakokban erősen lefagyott. Legutóbbi utunkon /2014 feb.2./ az Ablakos-teremben ebből az irányból jól érezhető hideg levegő "csorgott" befelé. A kőzet márga, a kiválás kalcit /PÁL.28. minta, CSI.25./.

~~XXXXXXXXXX~~ Ablakos-terem

Könnyű lemenni /kijönni is/, de ez régi évjáratú feljegyzés volt. Most egy kötelet és hágcsót tettem be a Szemüregtől kötve, mert elmúltak az ifjú éveim....

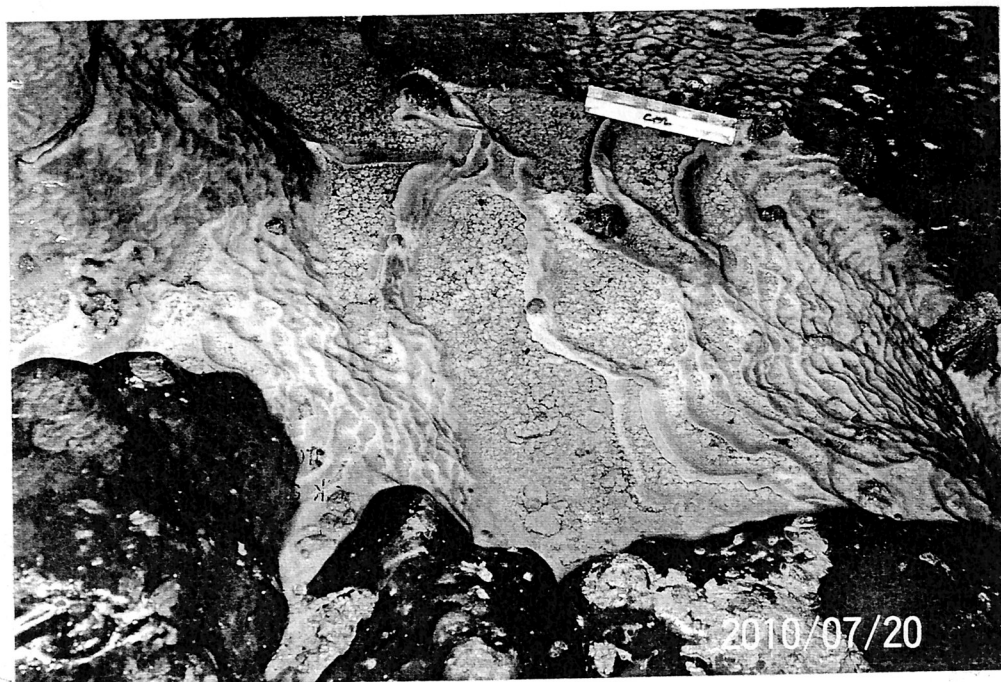
Az Ablak rétegmenti járat, a teremben egy ellenirányú vető /feltolódás ?/ van. A főte nagyobb része rétegmenti leszakadás, dőlése $164/22^{\circ}$, fekete szineződésű. Alján a leomlott darabok fexenek, kissé már összetaposva, agyagozva. Egy apró /kb 4 cm/ kicsepegési ~~luk~~ még látható. A másik bejárat /csőjárat/ felső részén mintha baritot láttam volna, de nem jegyeztem fel, nem vizsgáltam alaposabban.

A kőzetrétegek 8-10 cm vastagok, egyenesek, egyenletes dőlésűek. A fal ~~xxxxxx~~ felső részén kb. 50 cm átmérőjű gömbüstök méjülnek be. FOTÓ. Belsejük fehér, éles vonallal határolódik el az eocén-sárga résztől. /buborék? páralecsapódás?/

Több folton szép, ép csepkövek vannak. Tenyérnyi széles zászló, zászló-csoport, ökölnyi állócsepkő heliktitekkel, valamint az aljzat omlott tömbjein levő kiválások is látványosak FOTÓK. Néhol a kőzetrétegecskék mentén sorban fehértenek a kiválások, hasonlítva az apadási szinkókra, de egyértelműen mások.

Összegezve a látottakat: szép, érdekes rész, de jó volna, ha csak "szakemberek" járnának benne, mert kár volna jobban tönkretenni.

2014 február 8.

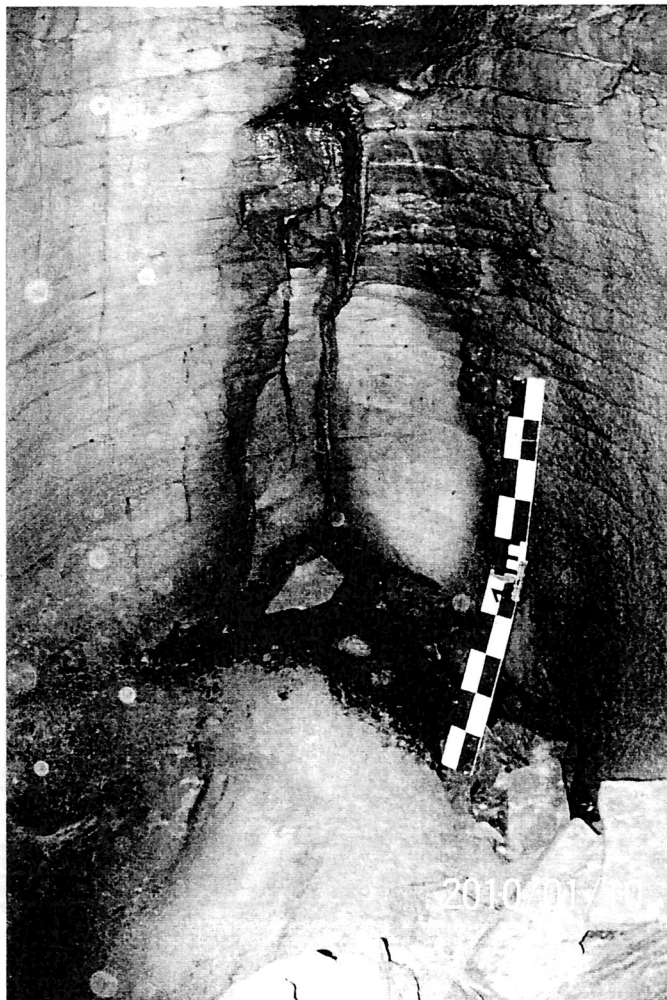
Mikrotetarátás csepkölefojás a Hajós-teremben

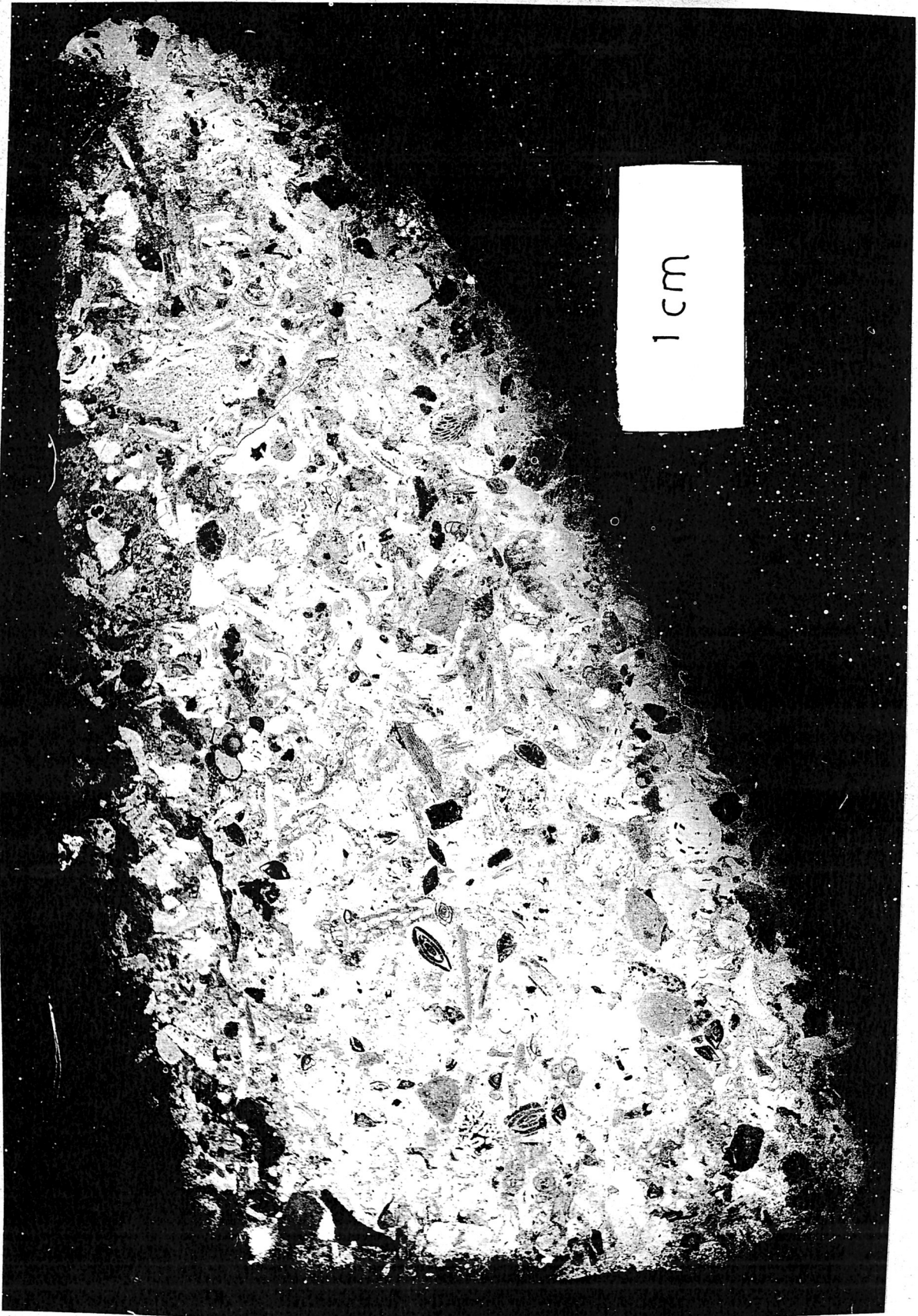
Szinszediment vetők a Hajós-terem Déli falán

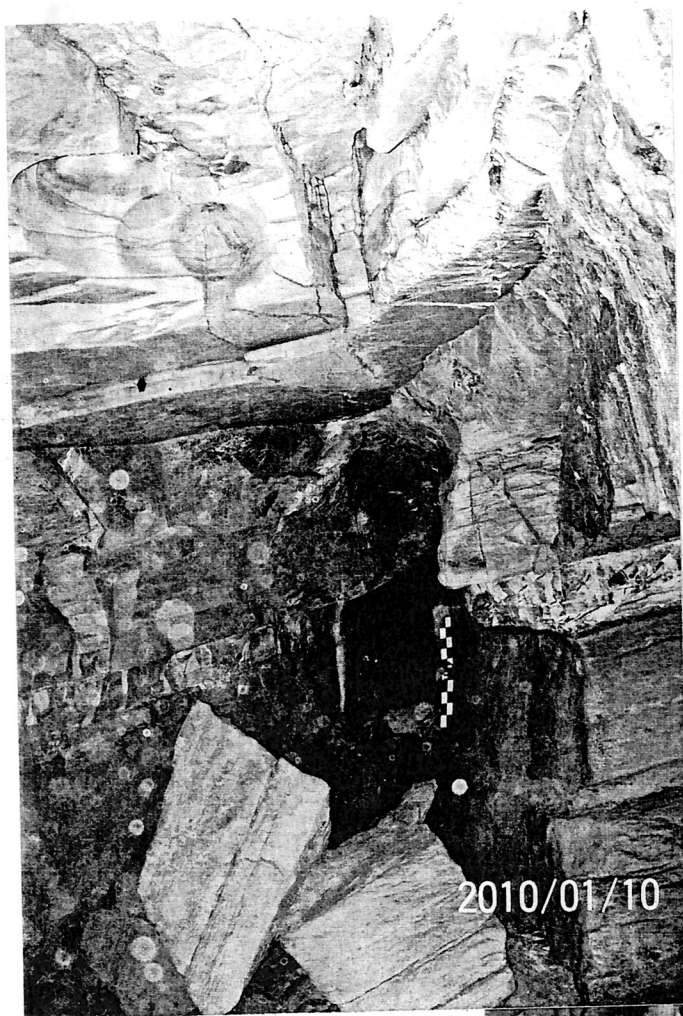
Pendantos oldású főte a Hajós-terem felső részén

A Hajós-terem
fölött levő át-
bújás melletti
formák

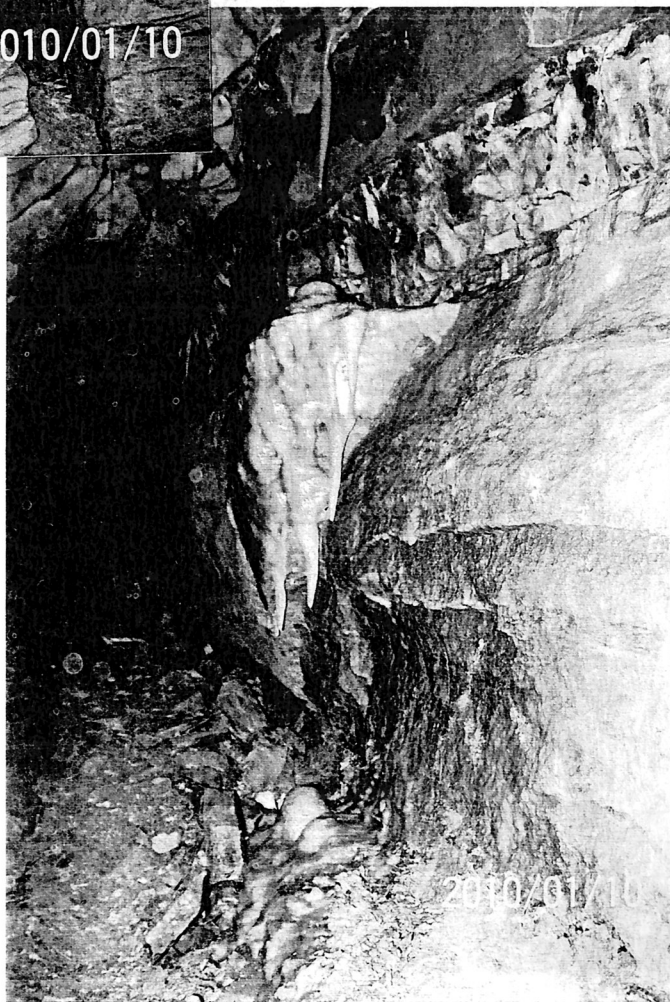

Pál-völgyi-bg.

Az Alba Regia-ág
bejárata

Csepkő az Alba
Regia-ágban

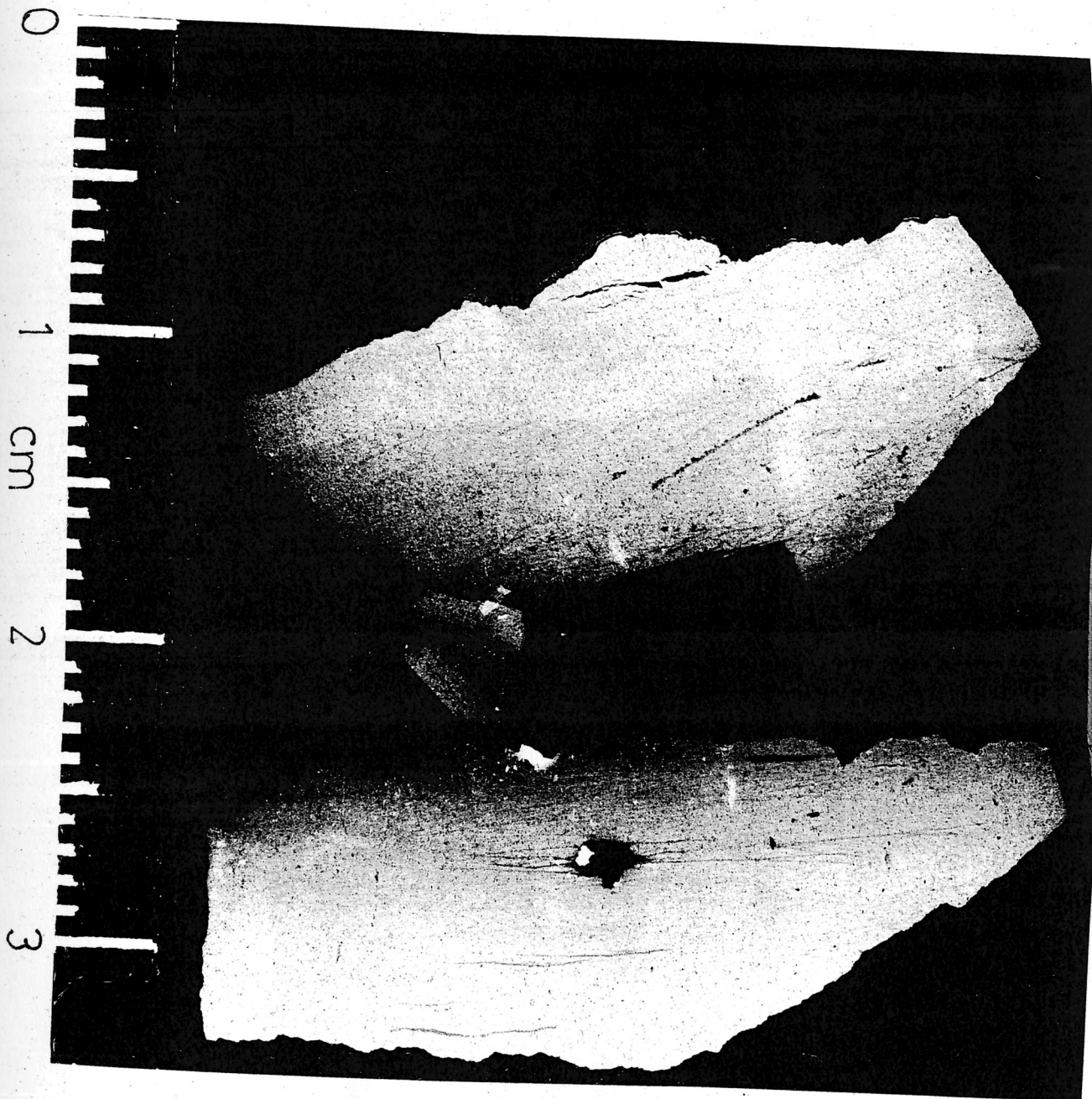
Csepkövek az Alba Regia-ágban. Lefagyásos /?/ törések után tovább nőttek.

Kőzetrétegecskék mentén szivárgó oldatok kiválásai és egy vetősík vonala

2010/01/10

CSI. 25.

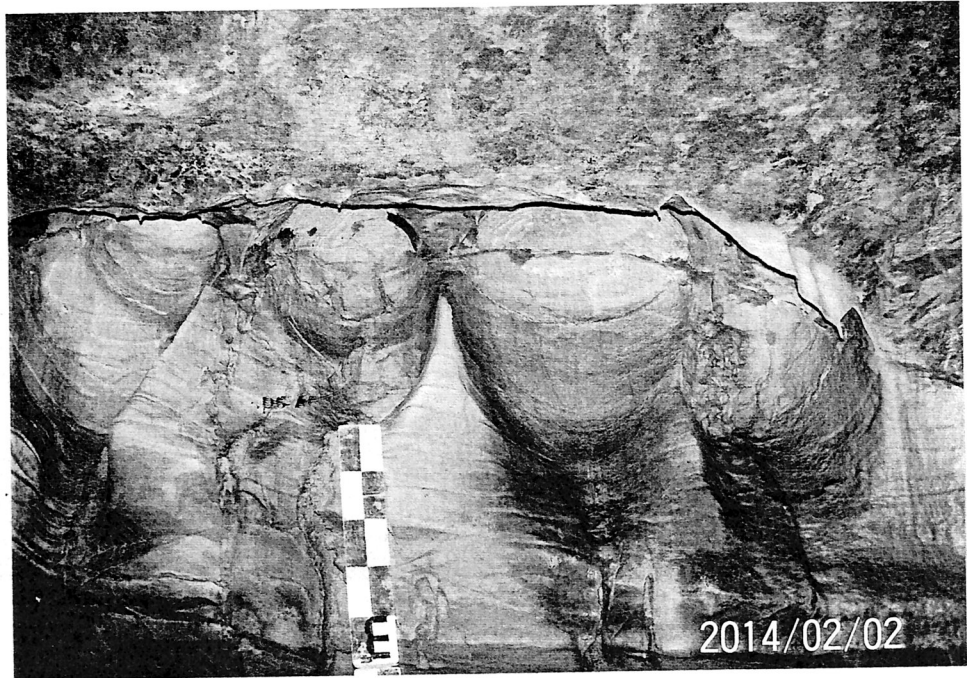

Pál - völgyi - bg.

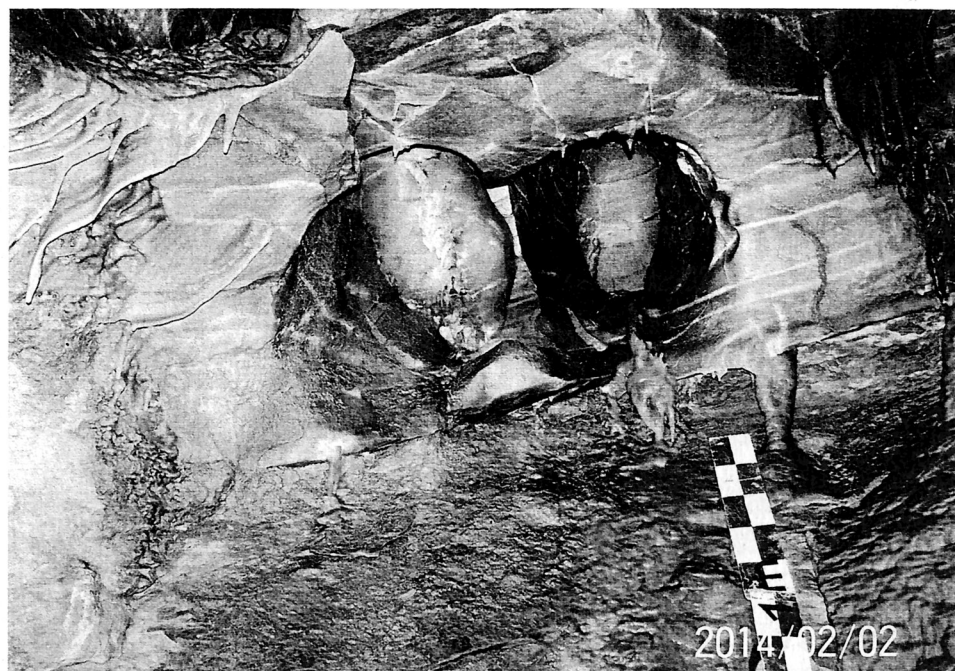
Fehér és barna
agyag a Szemüreg
melletti méje-
désben.

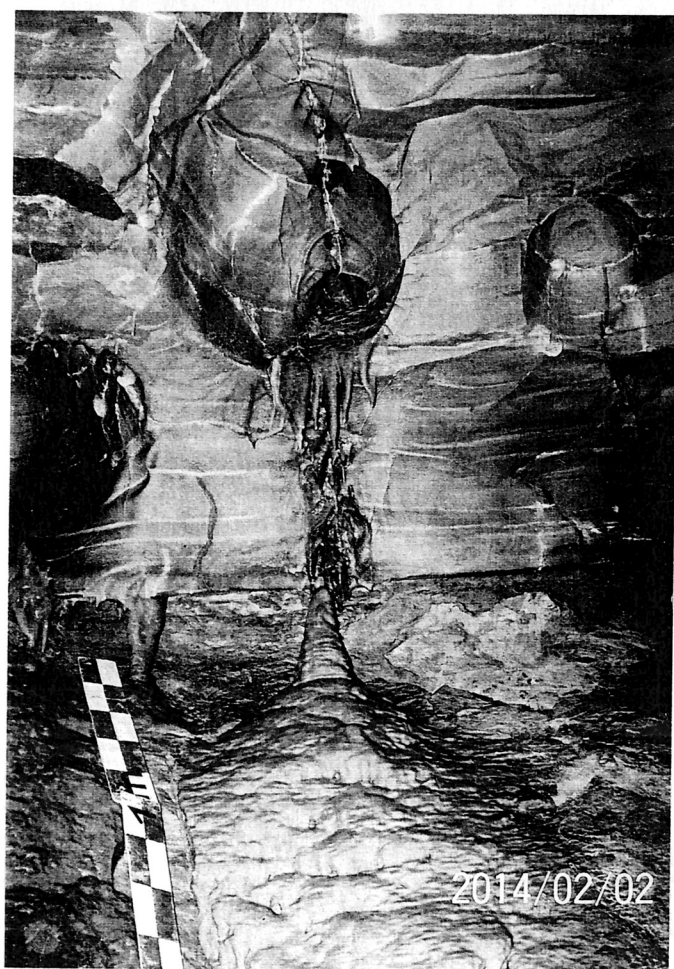

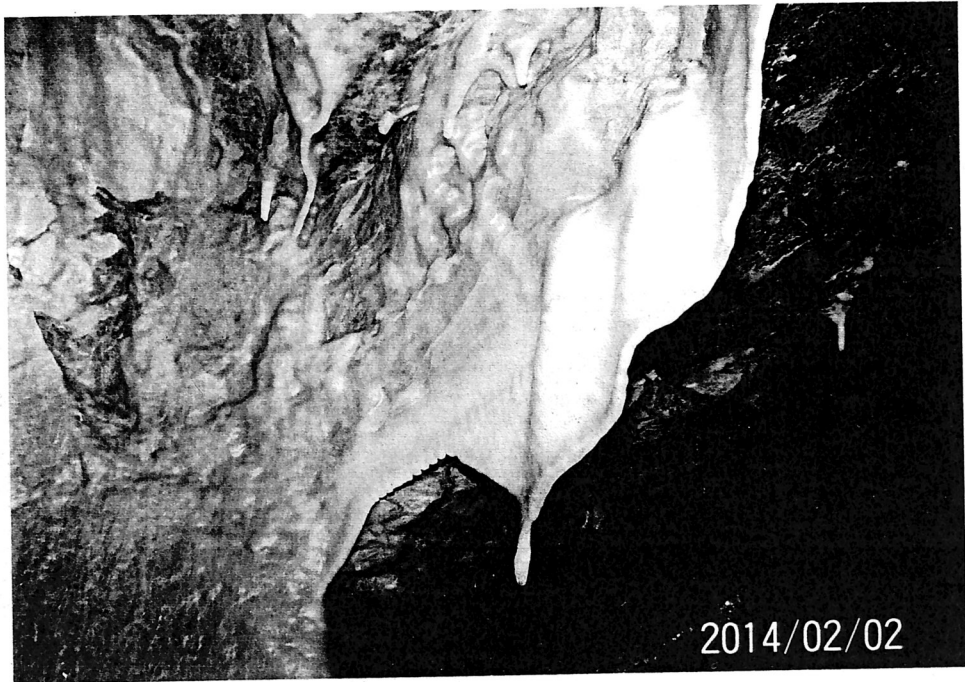
Oldásformák at Ablakos- teremben

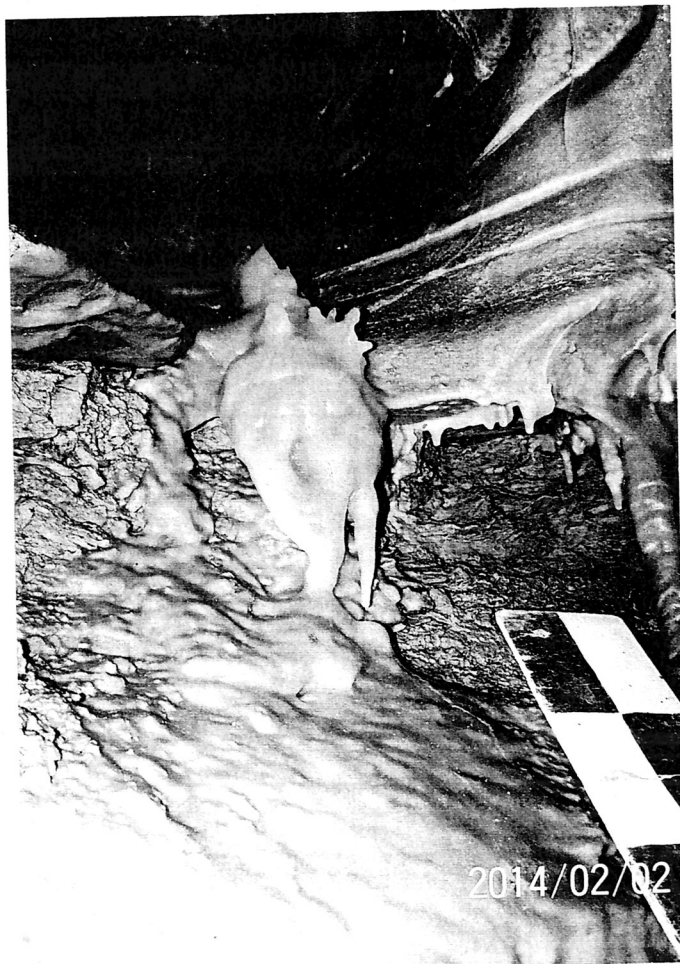

Oldásformák és kiválások az Ablakos-terem
Nyugati oldalán

Csepkövek az Ablakos-teremben

A Pál-völgyi-barlangban

P. 26.

1981. jan. 3-án, az Új rész Alba Regia ágában, a Szemüreg MK-i mellékágacsakájából gyűjtött minta.

Eredeti anyag

✓ Világosbarna színű, 0,5-2,0 mm-es darabkákból összeálló, kissé porózus agyag. A mintában apró, 1 mm vastag kőzetlemezek is vannak az agyaggömbök közé beágyazódva, anyaguk kalcit. Kevés, egyenletesen elszórt fehér csomó látható az anyagban /kaolin?/. Ezek 2-10 mm nagyságúak, tömött szövetűek, a nagyobb darabok felülete kissé koptatott.

✓ Egy-egy élénk sárgásbarna okkeresomó van még a mintában. Egy nagy, 8 cm-es, lapos márga található az anyagban, aminek egyik oldalát 0,5 mm vastag kalcitréteg borítja, innen befelé pedig a sárga és sárgásfehér szín 1-3 mm széles sávokban ismétlődik.

Izapolási maradék

1000,0 g-ból 0,2 mm lúbbőségű szitán fentmaradt 8,1 g /!/.

✓ Világosbarna színű, főleg lapos kalcitdarabokból és kőzetszilánkokból álló anyag. Sok az üregesre oldott kalcitkristálytöredék és az apró, fentnőtt kalcitokból álló, 0,5-0,8 mm vastag lemez. A kőzetszilánkok anyaga márga, felületük többnyire dendrites.

✓ Kevés apró mikro-borsó jellegű kéregdarab és néhány fehér, mészes anyagú darabka mellett egy nagyobb, 15 mm-es meszesedett agyagcsomó is van a mintában. Ez sárgásbarna színű, puha, rétegzett, felülete legömbölyített, /lehet, hogy az iszaplástól/.

✓ A mintának közel a felét apró szemcsék alkotják. Ezekben nagyon sok a barnásfekete limonitdarabka, kevesebb a világos csokoládébarna agyagdarabka. Hig sósavban nem pezsegnek, de

1 példány, FTK-ba 1981. évi januárba

1 példány, Balázs Károly

a világosabb szemcsék szétesnek. Néhány barnássárga okker-szemcse is van az anyagban.

Sok a fehér, sárgásfehér vagy víztiszta kalcitkristályokból álló szemcse is.

Az apróbb szemcsék némelyike - főleg a barna agyagdarabok - koptatottak, de ez valószínűleg az iszapolástól van.

Ösmaradványt a mintában nem találtam.

1981. január 31.

Krausz László

Séta a Nagyharsányi-barlang
kiépített részein

1/ A bejárati ajtó előtt jobbra /E/ a fölénk hajló falon vízszintes vonalak, egykori barlangi tó szintjét jelölő csepkő-szinlők láthatók. Méretük /sűrűségük/ alapján esetleg apadási szinlők is lehetnek.

Belépve az ajtón, szemben már izelítőt kapunk a barlang egyik arcáról. A hejenként látható szürke mészkő centiméter méjén elmállott; világosbarna, puha "barlangi szappan" lett. A sűrű hálózatot alkotó kalcit-erekskék kiemelkednek a felületről, mert kristájaik jobban ellenálltak a mállásnak. Méteres nagyságrendű gömböded nagyformák méjednek a falba, kisebb-nagyobb csepkőkiválásokkal diszitve, amik itt még erősen agyagos-földes felületűek. Felnézve egy 5-20 cm széles, vöröses árnyalatú barna-sárga réteghatár meredek síkja látható.

2/ A balra /K/ induló hidon egy kapun átbújva jelentős méretű térbe lépünk. A bal oldali /E/ fal mesterséges; a bányaudvar felől védi a barlangot. A főté és a jobb /D/ fal itt is nagyméretű, méteres gömbüstökkel tagolt. A felső része barnásfehér, míg egy néhány centiméter vastag repedés alatt -- valószínűleg az abból kimosódott agyag miatt -- barna színű.

Hejenként kisebb csepkő lécek sérgállanak a felső részeken. Több hejen tüskéere-rojtosra oldódtak. A Kapú jobb oldalán /NY/ hullámos felszínű csepkő dombok állnak, a Hid kezdeténél pedig megjelennek a borsókövek. A Hidról lenézve a Dél felé méjbe vesző üregbe látunk. A falat /főtét/ egy Dél felé lejtő réteglap alkotja.

3/ A Hidon átóvakodva omladékdomb tetejére jutunk. Jobbra /D/ az első gömbfülke breccsás kőzetet tár fel, amiben a nagyon változatos méretű kőtömböket vörösayag veszi körül. Kicsit előrébb a jobb oldali /D/ gödörben már megjelennek a függőcsepkövek is.

3/ Az első létrén leászva egy újabb jellemzőjét nézhetjük meg a barlangnak. A létra egy erősen visszaoldott, vastag /20-50 cm ?/ csepkőfelezin mellett áll. A kiválást felépítő kristályoknak megfelelően tüskésre oldott "őscsepkőre" újabb, ép, néhol még ma is fejlődő kiválás nőtt. Felső részén borsókövesedés történt, sőt a Hid szintjén, attól balra /D/ már egy barlangi perem is található. /Ezt azonban csak kifelé jövet fogjuk elhinni, amikor lent láttuk már az "igaziakat"./

4/ Gömbfülkék, málott kőzetfelület, néhány csepkőléc és jobbra /D/ a mélység látványa kíséri a második létráig. A balra /E/ levő oldalon kb. 40 cm vastag régi csepkőbe oldódtak belé a gömbfülkék. Alattuk a krémpuha kőzetmálladék és a kalcit-tüskék alkotnak lejtőt.

5/ A harmadik létra hosszú; az első bejárásakor itt kapaszkodókötéltre volt szükség. Leérve omladéktömbök, csepkőroncsok és agyagos felületek fogadnak. A réteglap alkotta főté /Déli fal/ csupasz, viszont a jobbra /NY/ levő, közel függőleges falat az erősen oldott "őscsepkő" borítja. Különösen látványosak az alsó részen belemaródott 50-80 cm nagyságú gömbüstök. A létrától balra /NY/ levő hatalmas kőtömb pereméről az "őscsepkő" függő /zászló?/ példányai lógnak, rajtuk már a fiatalabb generáció bevonatával.

A negyedik létra alatt a Dél felé levő kis benyilóban nagyon vastag csepkőkéregbe oldódott egy fülke.

6/ Az ötödik létra laposabb, kényelmetlen beszállással. A hid és az utána levő pódiumtól jobbra /D/ a szálkő fal vörös agyag erekkel diszitett /nem kalcit/. Szemben, balra /E/ az omladéktömbök lejtője rémisztget. Előre /K/ a kettő határán fehér csepkőkéreg és vörösayagos hasadékkitöltés van. Ezen a szinten megjelenik az összefüggő borsókö-bevonat is, fehér és agyagtól vörösbarna színben.

7/ A hatodik létra alatt érdemes megállni kicsit, a fokozatosság elve miatt. A létrától jobbra /É/ és alja mögött /NY/ érintetlen borsós csepkövek /hó/fehérlenek. Gyönyörködés /és fotózás/ után a létra alatti pódium bal /D/ oldalán, kicsit méjebben egy ives fehér felületet láthatunk. Ez már "valódi" barlangi perem. Alatta nagy méjségbe megy le a járat.

Fölöttünk nagyméretű gömbfülke szürkellik. Az alatta levő kőzetfelületek mozaikszerű díszítése a mállott kőzetanyagból áll, aminek legkülső részét talán barlangi por feltapadása sötétíti.

A szemben /K/ levő falon erősen visszaoldott vékony csepkőkéreg van. A kőzet agyagba ágyazott breccsadarabokból áll. Fent a már látott csepkő és vörösayagos hasadékkitöltés érintkezik a főtét-falat alkotó kőzettel.

8/ A hetedik létra mellett a bal oldalon /D/ vaskosabb borsókő-csoportok állnak. Lemászva a barlang -- hévizes szempontból -- legizgalmasabb szakaszába érünk, ami látványnak is kiváló.

A pódium végéről lenézve /K/ csepköves, borsóköves gyönyörűség tárul elénk. A létört függőcsepkövek többsége valószínűleg a bányabeli robbantások eredményei -- de még bőven maradt így is néznivaló. Az is egyértelműen megállapítható, hogy ezek a csepkövek a borsóköves időszak után képződtek, beborítva néhol azt. A pódiumtól balra /ÉK/ látható, hogy egy régi, nagy csepkő oldalát fedik a fehér borsók, amikre sárgás színű csepkő fojott rá. A mögötte, balra /É/ levő szakaszba csak részben lehet belátni; itt még szebbek a kiválások.

A pódium bal /É/ oldalán lefelé nézve látható a két nagy nyílás, amiket 40-80 cm magas barlangi perem vesz körül. A közelebbibe jobban belelátunk; a csupasz kőzetfelület fölött 30-40 cm vastag "őscsepkövet" tört át a feláramló melegebb levegő.

A létra felé vezető hidacska mindkét oldalán, de többségében jobbra /D/ 20-60 cm magas, 15-25 cm átmérőjű borsókő tuskók állnak. Közepük lukas illetve némejiken sárgás színű csepkőkiválás van. Ezek a logomit /"borsókő rönk"/ nevű kiválások, amik a meleg párafeláramlás idejében képződtek, majd a /mai ?/ csepegéstől kilukadtak vagy némileg elcsepkövesedtek. /Részletesen: Karszt és Barlang 1995 p.9-12./ Az itt történt megismerésük után az ország több barlangjában is megtaláltuk őket, a barlangi peremeket is.

A pódium egy fehérről leszakadt kőtömbön áll. Fölötte a háromszög eszelvényű rész jobb /D/ oldalán vízszintes kiválás-vonalak látszanak, ami az egykori vízszinteket bizonyítja /hasonló a Bejárat előtt látotthoz./

NYUGATI-ÁG

1/ Bejárat -- lásd legelől

11/ Néhány lépcsőn lesétálva a jobbra /NY/ mellettünk levő bányatörmelék egy kisebb oldaljáratig követhető. Balra /K/ a legalább 40 cm vastag régi csepkőbe félgömbös formák oldódtak belé. Fölöttünk a gömbfülkék jobb /NY/ szélén egy 5-15 cm széles vöröses sáv, agyag látható. A kőzet felszíne "kockás" az eltérő anyagú mállástermékek miatt. Ennek anyaga /"barlangi szappan"/ borítja a következő, felfelé vezető lépcsősor melletti jobb /NY/ lejtőt is.

Felsétálva ezen a második lépcsősoron, balra /K/ /is/ 2-20 cm széles csepkőszáslókat látunk. Némejikük erősen visszaváldott, más ma is élő, fejlődő.

A lépcső tetejénél balra /K/ levő csepkődomb repedezettségét -- Pál-völgyi-barlangi hasonlóság alapján -- feltételezhetően fagyrepedezés okozta.

12/ Az alacsony kapún átbújva egy K-NY irányú háromszög-járatba lépünk. Jobbra /NY/ omladék aljú fojósó halad, balra /K/ pedig a szép mikrotetarítás dombon túl a Keleti-ágba nézhetünk át. A járda alatti "tavacskaiban" nem találjuk a csepkőmedencékre jellemző kiválásokat.

A harmadik lépcsősor indulása fölött a néhány centiméter vastag, vörösbarna agyaggal kitöltött vonal talán egy közetréteg határfelülete /vagy tektonikus sík ?/.

13/ A lépcsősor jobb /É/ oldalán erősen oldott, sok hejen kőzetmálladékkal fedett régi csepkőkiválás borítja a falat. A lépcső legaljánál balra /D/ fejmagasságban fényes zöld /!/
felületű agyag a közetrétegek közti, azokkal egykorú üledék maradványa.

Alattunk balra /D/ leomlott tömbök és oldott régi csepkövek látszanak. A hidon végighaladva a mállott kőzet és az oldott régi csepkövek változatait láthatjuk omladék és kőzetmálladék társaságában.

A járda utolsó törése előtt a jobb /É/ oldalon lent /is/ nagyon mállottak az "öcsepkövek". Itt azonban elkülöníthető a falon lecsorgó víz okozta mai oldódás a régi, páralecsapódásos hatástól. Az agyagos, ujjbegy-karros kőzetfelületről centiméter távolságra álló, jellegtelen kiválás-kérges a mostani idők oldási fojamatait bizonyítják.

A jobbra /É/ levő beugró alján csepkőszinlők tenyérnyi foltjai egy kis tavacska vizvonalán képződtek. /Ijent hiányoltam az előző medencénél./

14/ A negyedik lépcsősoron felsétálva érünk a felfedezés-kor Verébszaros-teremnek nevezett hatalmas térbe. Nevét az aljzatot alkotó kőtömbökön szétfröccsent világos színű kőzetmálladék alapján kapta. A /karbid/lámpák fényében nem láttuk a túlsó oldalt. Igaz, hogy a főtét is alig...

A terem bejáratánál, a kapún átjőve balra /D/ a falon vékony fekete "vonalakat" látunk. Kicsit tovább /NY/ és lejjebb is megtalálhatók ezek a gyökerek, amik a /ma már/ közeli felszínről jöttek be a barlangba. A kötélkorlátot tartó első ~~szarvas~~ falicsavarral szemben /D fal/ a hosszanti repedés lejtője és az alatta lévő, nedves kőzetfelszín ujjbegy-karrosan tagolt. A gyökerekkel együtt az oldóképes víz is bejut a repedésen, ahogyan több más hejen

is megtalálhatjuk nyomát-hatását.

A hid törésénél, szemben /D/ még több gyökeret látunk. Némejekre már csepkő vált ki, ami megmagyarázza furcsa alakjukat. A Nagy Kőhöz érve /bal, D/ fölöttünk ismét ott látható a 10-15 cm vastag vörös agyagréteg. Jobbra /E/ /is/ a nagy tömb visszaoldott régi csepkő. A méjben mindkét oldalon leomlott hatalmas kőtömbök vannak, különböző korú csepkővekkal díszítve. A hid vége felé már megjelennek a hófehér csepkőzászlók /jobbra, E/ illetve a lépcső tetejénél balra előre, DNY./

15/ Az ötödik és hatodik lépcsősor lefelé vezet, majd egy omladék-kapún átérve bejutunk.... Nem tudok jó kifejezést erre a látványra. Talán nincs is.

A sárgásfehér, érintetlen csepkőlefojás csillogása fölött csepkőzászló, szalmacsepkővek és fehér bekérgezések díszítik a barna főtét-falakat. Lefelé az omladékos aljzat felületét fehér borsókő borítja, amire borsárga csepkővek ültek rá. A szétfröccsenő vizből az 5-8 mm-es borsókőveken 1-3 cm-es, sárga "gesztenyék" fejlődtek. Bal oldalon /K/ a régi csepkővek léceit és oldott-törött felületeit többségében bevonta a fiatalabb csepkőkiválás.

Csak ülök a lépcső alján és nézek. Mesevilág. /Ne röhögjél, haver, te is ezt tennéd./

16/ A hetedik lépcsősor levezet a balról /L/ lecsorgó, barnássárga csepkő-patak aljához. Okólnyi méretű, fehér borsókő-csoportok szegéjézik illetve állnak ki a csepkő alól. Itt-ott sárga csepkő-gombócok nőttek, a lépcsőforduló mellett /balra, D/ pedig a méter hosszú, régi csepkőléceket borsókő fedi. Jobbra /E/ és a lépcsők alatt a törmelék-lejtő darabjait teljesen beborítja a fehér borsókő, amin itt is néhány sárga csepkőcsoport emelkedik.

17/ A nyolcadik lépcsősoron is leestálva a "hejzet fokozódik". Itt jobbra /K/ a régi csepkő barna léceit, oszlopocskáit nőtte be több hejen a fehér borsókő, az aljzati omladékot pedig teljes mértékben. Erre csorgott rá a fiatal csepkőkiválás. A ferde főtéről függőcsepkövek és zászlók lógnak. Néméjük visszaoldódva kirojtosodott, majd a "rojtokon" apró függőcsepkövek nőttek.

A lépcső alsó része fölött a barna főtén egykori, összefüggő vékony kiválás van, ami hejenként leoldódott, és alatta kalciterecskék sűrű hálózata vált láthatóvá.

Balra /NY/ fordulva a lejtőn néhány régi állócsepkövet diszitettek fel a borsókövek és fiatal csepkövek. Lent a hid alatt nagyméretű /centiméteres/ fehér borsókövek vannak. Nagyobb méretük oka feltehetően az, hogy az egykor az üregbe "becsorgó" hideg, szárazabb levegő megült a terem alján, és ebben erősebb lehetett a párolgás.

/Karszt és Barlang 1993 p.49., ábra/

A hid első /jobb/ törésétől jobbra /E/ egy kb. 60 cm magas, 5-8 cm átmérőjű öreg állócsepkő van. A mögötte levő kőtömb világos felszine tele van kipreparálódott centiméteres csigaházakkal és lenyomatokkal.

A hid bal /D/ oldalán lent egykori csepkő-tó ma már száraz medencéjében "barlangi hárseny", apró kristályok gombócai csillognak. Fölöttük a mai fehér kiválás alól ki-látszanak még a beborított borsókövek illetve a régi csepkő visszaoldott lécei, zászlócskái.

18/ A hid második /balra törő/ kanyarjánál mellettünk balra /D/ különleges, "félbevágott" állócsepkövek /is/ vannak. Az alattuk látható sötét barnásfekete elszíneződés miatt feltételezhető, hogy egykori guanókupac okozta különleges átalakulásukat.

Felnézve hosszú szalmacsepköveket látunk, amik közül a leghosszabb /mérés alapján !/ 148 cm hosszú.

A terem alját előttünk /D felé/ leomlott régi csepkövek tagolják, rajtuk jelentős méretű mai kivételekkel. A jobbra /É/ levő ferde főtésik erősen oldott, az egykor rajta levő csepkövek többsége is rongyossá vált.

A hid végénél jobbra /É/ lent szép fehér csepkőzászoló és kis medencékkel tagolt lefojtás van.

19/ A kilencedik lépcsősoron felsétálva nagy kőtömbök közé jutunk. A pódium végénél jobbra /NY/ levő tömb tetején apró csontok tömege fehérlik az agyagban. A tömb alsó oldalán és alatta a lecsorgó, lemosódott agyag bevonatát és hullámaint látjuk. A pódium végénél /D/ száradási repedésekkel tagolt agyagsík terül el.

Balra /K/ fordulva a régi csepkövek által borított lejtőn és az erősen oldott állócsepköveken borsókő foltok és néhány új csepkő szerénykedik. Az agyag sok mindent beborít. A pódium bal /K/ oldalánál álló kőtömb felülete /oldala/ is "frissen" oldott, valószínűleg az agyagot is behozó vizektől. Déli széle felé alul szürke és fehér felületén az egykori mészszipban levő agyagos zárványok és néhány körömnymi méretű kagylóhéj látható. A csepkőlefojtás egyes részei rongyossá oldódtak.

=====

A leírás 2014 áprilisában készült, 3 alkalommal 7 órányi hejcsini munkával.

JAVORICKÉ-jeskyně

2014 június 29. 1 óra, idegenvezető

Szép csepköves barlang. Oldott főte, egykor nagyon fel volt töltve, látni a szintjét, Azután magasan menő /felső szintü/ járatban megyünk tovább, ez alacsony, de páralecsapódásos a főte több hejen. Fagyrepszés nyomai, heliktit-csoportok, dobcsepkő is van. A Béke-bg. nevű rész keskenyebb, oldott, az egykori kitöltés itt is felismerhető. A parkolóból sokat kell felmenni a barlanghoz, de lejönni is. Viszont tényleg szép csepköves.

Képek alapján nagyon kacskaringós függőcsepkövek is vannak és néhány gyanúsan vastag függő, ami montmilch-anyagú kiválást valószínűsít. Van ahol borsóköves felszínre csorgott rá a fiatal csepkő. A heliktit-tömegek egy részén kőzetig leoldott fal /főte/ méjedéseiben bokrosodnak. Máshol a függőcsepkövek vannak majdnem a főtéig visszaoldva /ld. Földvári-bg./. Egy részén a fal vastag csepkőlefojását oldotta vissza a légáramlás /?/, mint Nagyharsányban.

Jeskyně Na SPICAKU

2014 július 1. fél óra, idegenvezető

Meredek dőlésű /kb. 80°/ devon márvány, szürke-sötétszürke színű. Poros /fekete/ a fal sok hejen, fehér montmilch-kérgekkel. Szép vizalatti oldások és a híres, sziv alakú járatszelvény, vízszintes főtésikkel, oldásos színlovájúval. Apró csepkövek és nagyon régi feliratok, kultikus rajz/ok/.

Jeskyně Na POMEZI

2014 július 1. 1 óra, idegenvezető

Fehér márvány sötét erekkel, amik közül néméjük kipreparálódott. Csepkő is van elég sok, néhány szép is. Főleg az oldásformák jók, vizalatti oldás, főtecsővek a járatokban, hasadékokban. Néhol vízszintes főtésik, feltapadt agyaggal. Foltokban "leopárdbőr" üledék a falon, csepkőmedence kínai fal jellegű szegéjjel, stb.

MLADECSKÉ-jeskyne

2014 június 29. 1 óra, idegenvezető

Kiváló vizalatti oldásformák. Csepkö is van, sőt hidegvizes kalcitlemez is egy gödörben. "Kitömött" ősember/ek/, de a vizalatti formák az igazán érdekesek. /számomra/.

Jaskinia NIEDZWIEDZIA

Lengyelország, 2014 július 1. fél óra, idegenvezető

A fogadóépület nagy és tágas, kiállítás, vetítés. 3 barlangszint, valószínűleg a patak alapján. Szép fehér szepkövek tömege. A kőzet fehér márvány, néhol sötét rétegekkel. Csontok, csontvázak kirakva. Tufagátacsák, mikro-tetaráták, a tavakban vizalatti borsók. Egy kis állócsepkö 4 szintű "bocskorral". Az idegenvezetés magnóról megy, a világítás nagyon spórólós /lehet, hogy csak nekünk./.
Fotók alapján elég sok elgörbült függőcsepkö van, ezek kb. 3-5-10 cm vastagok is lehetnek, azaz nem túl fiatalok.

Kutna Hora-i ezüstmánya fél óra, idegenvezető

2014 július 3. Csillámos metamorfit, idegenforgalmi vágatméjítés. A falak erősen csepkövesek, az állóvizi kiválások alapján látszik, hogy eredetileg négykézlábas méretű volt. Bányászköpeny, sisak, akus lámpa. A felszínen ötletes bányagépek másolatai, eredeti rajzok felnagyitva. Agyag olajméceszt -- festőpaletta módjára -- az ujjukra húzva keresgéltek és termeltek. Szállítás fateknőben, majd bődönben húzták fel.

2014 július 2. 1 óra, idegenvezető

I
Tüzkő rétegek és foszlányok a meredek /kb. 80°/ dőlésű sötétszürke, színzónás dolomitban. Centiméter-deciméter vastag tüzkő rétegek és csoportok, de nem gumós, mint a Budai-hegységben.

Egy folton 1 m²-es vízszintes főtesikot láttam. Alján víz van, ami /egykor/ feljebb is jött, ott az uszadék. Jelenleg 40 m mélységig ismert.

Elvértve csepkő-bevonatok vannak, amik a fal "cifrázatát" is bevonhatja. Kisebb csepkövek, amik a "Vakok közt fél-szemü a kiráj" közmondással minősíthetők. Nekik ennyi van.

NA TUROLDU-jaskyne

2014 június 28. 1 óra, idegenvezető

Kőfejtő-zsákvölgyben nyílik, Pál-kőfejtő magasságú fal aljában. Hatalmas őskarsztos felszínre valami rétegzett dolog került. Júra mészkő /dögök kiállítva a barlangban/, rajta limonitos-mangánérces rétegek, ezen a paleogén vékonyréteges mészkő /?/ /vagy márga?/, ezen van a fiatal üledék és a mai felszín. Az alsó /barlangos/ mészkő változó rétegvastagságú, kb. 30° dőlésű, erősen töredezett -- akár üledékcsúszós, iszapcsúszásos is lehet. Ebben vannak a karsztos üregek, amiket fiatal üledék /törmelék/ kitöltött részben.

Sárgásfehér a kőzet, az "ősüreg" vegyes méretű aprólék lazán kitöltötte. Időnként mindenféle vizek jöttek be, ezek oldást is végeztek a kitöltés és a kőzet határán, illetve rétegzett lerakódásokat csináltak. Ma is tó van az aljában, de feljebb teljesen száraz, poros. Akkora a barlang, amekkorát kipucolnak belőle. A nagyobb repedéseknél nyúlismérő üveglapok vannak. Néhol vetőtükör látható.

Egyik részen porlódik a mészkő, alatta a porból előkerült konkréciók láthatók. Egyes felületeken borsókő vagy kalcitkiválás van.

KONEPRUSKE-jaskyne

Csehország, 2014 július 5. mkbt út, 2 óra, idegenvezető

Devon mészkő, vékonyan rétegzett, lejjebb pados, kb. 15° dőlésű, lejjebb pados; 20-30 cm vastag rétegek. Neptúni telérek lilászörös breccsának látszanak, 2-30 cm vastagok. Oldott kupolák, rétegmenti leszakadások. Több generációs kitöltés, pleisztocén nagyállatok csontjai. /nyilván vannak kisemlős csontok is./ Vizalatti kiválások /óriás szegfűkalcitok/, rajta /is/ borsókő akár 20 cm nagy csomókban. Foltokban légteres visszaoldás a borsókon, majd csepkő. Kvarc /opál/ kiválás a borsók /?/ alja, ez UV fényben zölden világít. /RTG szerint is kvarc./

Fényképek nézegetése alapján erősen hasonlít egyes dolgokban a Rácskai-barlanghoz.

Érdekes látvány a vékonyan rétegzett kőzetben kioldódott kupolák mintázata. Az omlásveszélyes kőtömböket /rétegmenti leszakadás-elválás/ U-alakban meghajlitott üvegcsövek fúrt lukba való beragasztásával ellenőrzik -- ez érzékenyebb az egyszerű üveglapos módszernél. A közeli kőbánya A kőzetben néhol üledékjelenségek és dögök láthatók.

Csepkövesedés jelenleg is van; egyik kábelcsövön fél centi vastag kiválás fehérlik. A kiválás máshol réteglaphoz illetve törésvonalhoz kötődik. Van ahol magasba nyúló kupola oldalából sötétbarna erezetű kiválás csorog. Egyik teremben laposan elterülő, mikrotetarátás~~xx~~ csepkő-aljzat diszeleg. Több hejen a csepkő-domb összerepedezett, mintha a lajtó alja megcsúszott volna. /¹alán tényleg ez történt, de erősen hasonlít a Pál-v-bg Orgona repedéseire, amit fagyrepedéses jelenségnek tartunk./

A borsóköves részeken /néhol/ kisebb függőcsepkövek nőttek, mint a Szemlőben vagy a Rácskaiban /barna színű a borsó, mint a Rácskaiban/. Máshol nagyobb csepkőlefojás fehérlik a barna borsóköves falon -- ez meg a Nagyharsányi formákat idézi fel.

2014 július 11.

Csiszolatok lelőhej szerint

4760 terület /stb./	82 db
Agteleki-karszt	94
Buda-bg.	23
Budai-hegység /stb./	58
Bükk-hegység	64
Dorog-Tokod	20
Egyéb -- Magyarország	355/
Esztramos-hegy	13
Ferenc-h-bg.	29
Földvári-bg.	17
Gellért-hegy	27
Gerecse-hegység	68
József-h-bg. és Molnár J.-bg.	23
Külföld	/112/
Mátyás-h-bg. és DK fejtő	35
Mecsek-hegység és Villány	30
Naszád, Börzsöny, Mátra, Recsk, Zemplén	34
Pál-v-bg.	56
Pilis-hegység	71
Rácskai-bg.	29
Rákóczi-bg. és Surrantós-bg.	15
Sátor-kő-p-bg. és Strázsa-hegy	55
Szabadság-bg.	18
Szemlő-h-bg.	194

Összes csiszolat tétel száma 1264 darab, de sok anyagból több is készült, valamint vannak nagyméretű /10 x 15 cm/ csiszolatok is.

2014 december 31.

Utóirat: ez így nagyon derék dolog, az egész anyag megér vagy 5 millió Forintot /csak a csiszolatok !!!/ na de mi legyen velük?

Ásványtani röntgenvizsgálatok

2012 nyarán az ELTE Ásványtani tanszékén végzett mérések, amiket 2013 elején értékelt ki Zsike.

Ferenc-hegyi-barlang FER.5. minta: fekete kupac az Allatkertben. CSI.317., katódlumineszkópban egyes borsók körül halvány világítás van itt-ott. RTG: döntően kalcitból áll, de kevés kvarc is van benne, azon kívül /vasas ?/ dolomit, meg valamennyi agyag, amiben a kaolit több az illitnél.

Pisznice-barlang PISZ.23. /alsó és felső rész külön vizsgálva/. CSI.1187., katódlumineszkópban sötét, azaz oxidatív körülmények között történt a kiválás. Ja, a Palota-ág alsó részéről származó fecekefészek-jellegű apró borsókó, alul zöldes színű agyaggal /?/. RTG szerint tiszta kalcit mindkét része.

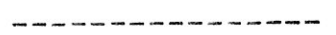
2013 március 25.

Kormos-bg /Mátyás DK.6.bg./ MÁTY.71. CSI.1215. Kalcit-szivacs jellegű kiválás. Katódlumineszkópban a fenti részen levő sötétebb szemcsék közepesen világítanak. Röntgen szerint tiszta kalcit.

Sátor-kő-p-bg. SÁT.52. tükrisztájok csoportja. CSI.1243. Katódlumineszkópban sötét, röntgen szerint főleg kalcit, kevés aragonittal.

Szemlő-h-bg. SZEM.198. csepkő /?/ CSI.1226. Katódlumineszkópban erősen világít az egész, de a benne levő repedések /tükrisztájok ???/ alig. Röntgen: kalcit.

2014. évben leirt minták

Barlang /terület/	oldal szám	minták száma	Leírás		csiszolat	
			régi	mai	száma	nagy
Agtelek	1,5	5		5	4	
Angyal-forrási	1	3		2	3	
Babál	1	4		4	3	
Bajóti Öreg-kő	3	4		4	7	
Baradla	9,5	17	1	21	32	6
Bartha-kút	0,5	3	2		5	1
Béke	4	13		10	14	2
Beremend	3	9		9	4	1
Berva	3	21	10	9	13	
Ferenc-hegyi	26	46	24	11	40	3
Francia-bánya	2,5	15	7	7	11	
István-lápai	1	3		2	3	1
Kirájlaki	4	10		10	11	
Kő-luk /Bükk/	2	19		3	14	4
Kősátor /Pilis/	2	5		5	7	
Megalodus	2	10	4	4	7	
Meteor	2,5	10		7	14	2
Miskolctapolca	3	10		7	11	
Nagyharsány	5,5	13		11	20	
Nagy-Kő-mázsa	1,5	7		4	8	
Orgonás	5	11		11	15	2
Pisznice	4	23	3	12	20	3
Rácskai	12	46	7	36	44	5
Rejteek	3	8		7	12	1
Sárkány-luk	1	2		2	1	
Szabadság	5,5	22	4	14	26	2
Szalonnai	5,5	17		14	21	4
Szögligeti Julcsa	2,5	7		2	21	
Vass Imre	1,5	7	1	4	6	1
Vecsehbükk	2	2		2	6	
Összesen	120,5	372	61	239	403	38

Üledék

A Szentgáli-barlang Alsó-termétől Észak felé
menő ág végpontja előtti törmelékből /DTU.33./

Leírás

15 x 15 x 5 cm nagyságú tömb. Színe barnásszürke, benne elszórtan centiméteres barna darabokkal. Belseje erősen porózus, rétegzettség nem látezik, de az üregecskék mintha rendezetten hejezkednének el. Méretük 1-3 mm, irányítottan megnyúltak.

A tömbben szabálytalanul elszórva szögletes darabok vannak. Méretük 5-20 mm, anyaguk dolomit, tüzkő /?/ és vörös agyag. A minta felületén aprószemcsés homok--kőzetliszt látható, benne csillámokkal. Ez alkotja az "alapanyag" egy részét is. /Szemcseméret vizsgálata nem történt./
Csiszolatban /CSI.1255./ látható, hogy a kemény szemcsék körül nem torzultak az üregecskék, azaz a kőzetcsoportok nem az iszapba hullottak, hanem azzal együtt rakódtak le. Katódlumineszkópban a csiszolat sötét, ami oxidatív képződési viszonyokat jelez.

Értékelés

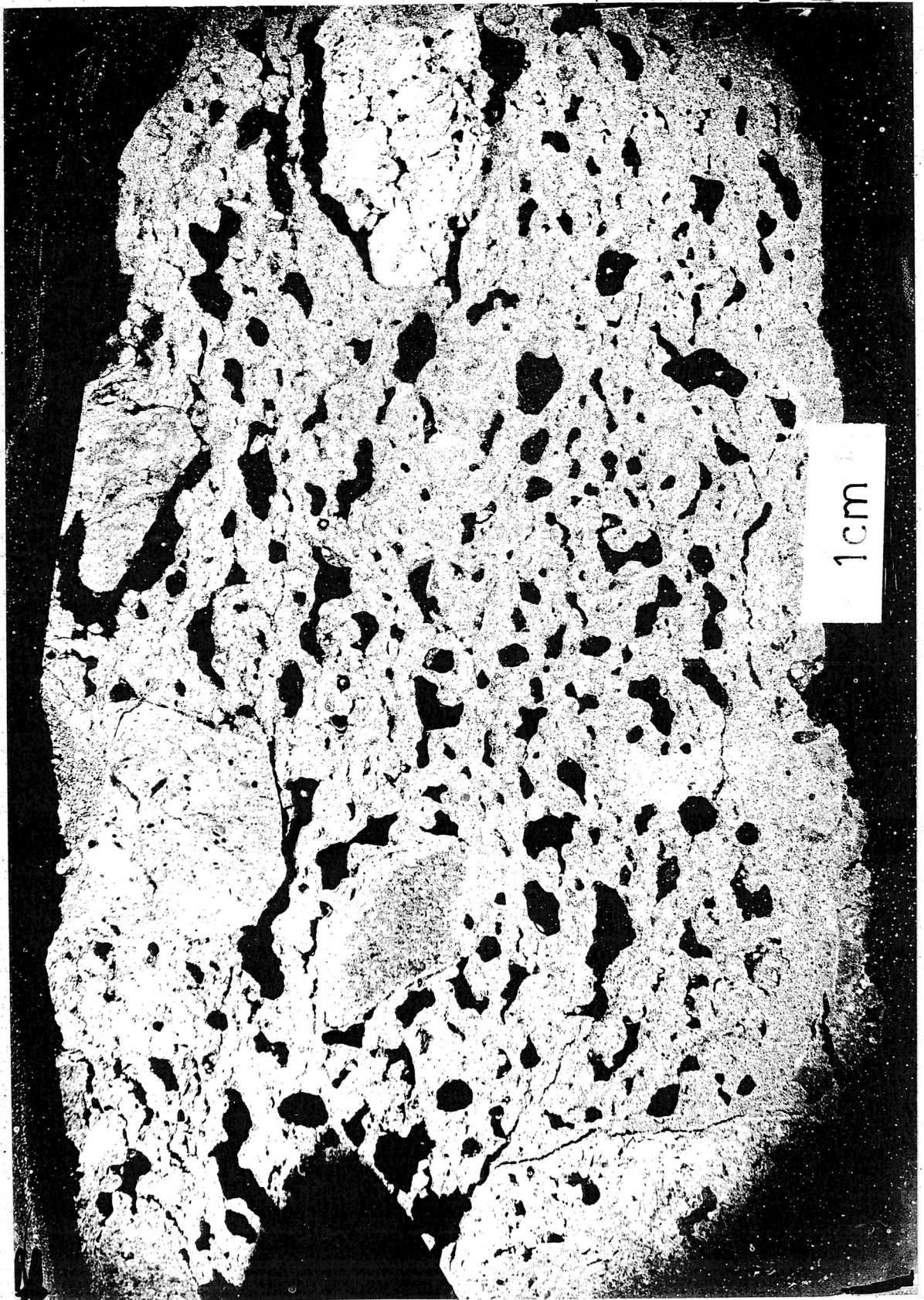
A barlangi megfigyelések és a minta alapján feltételezhető, hogy időnként árvízszzerű elöntés történt az üregben. A behordott homokos, kötőanyagban sok növényi anyag /felevél?/ lehetett, ami elkorhadva üregeket hagyott hátra. /Ez persze nem biztos, mert ilyen anyagot még nem láttam./

2014 április 11.

Kraus Sándor

CSI. 1255.

49

Szentgáli-bg.

Vizalatti kiválás /"szegfűkalcit"/

Származás: Cenote Zapote, Mexikó, Yukatán.

30m vízmélységből 2010. évben gyűjtötte Szabó Z.

Víz hőfok kb. 22 °C

"Elefántláb" forma alsó peremén levő friss kiválás (X)

Mintaszám: MEX.2. /Szabó Z./ CSI.1261. /Kraus S./

Leírás: kék-khaki színű, 2 x 2 x 1,5 cm nagyságú, világosbarna anyag, ami 3-5 mm nagyságú gömbödé kristályhalmazokból áll. Egyik részén a kristályok alakja is felismerhető; kalcit szkalenoderekre hasonlít. A minta "talpán" nyílás van, benne barnásfekete anyaggal. Ebből feltételezhető, hogy az "elefántlábát" mikroorganizmusok vagy gyökerek tömege alkotja, és ennek egyik nyúlványa köré vált ki a szegfűkalcit jellegű együttes.

2014 február 20.

A csiszolatban látható felépítés is ezt a feltevést valószínűsíti. A kiválás során eleinte egyenletes körülmények voltak; rétegzetlenül nőttek a kristályok. Később valami változás történt, ezért a kiválás többször megállt, jól látható rétegzettség alakult ki. Az egyes rétegek között kevesebbet nőtt a kristálycsoport. kék-khaki színű

A kiválás "magját" képező fekete anyag esetleg részben elkorhadt fagyökér lehetett. /A földtani közelmúltban a tengerszint erősen változott, alacsonyabban volt./

Katódlumineszkópos vizsgálat során a minta sötét volt, ami oxidatív körülmények közti kiválást bizonyít.

2014 április 9.

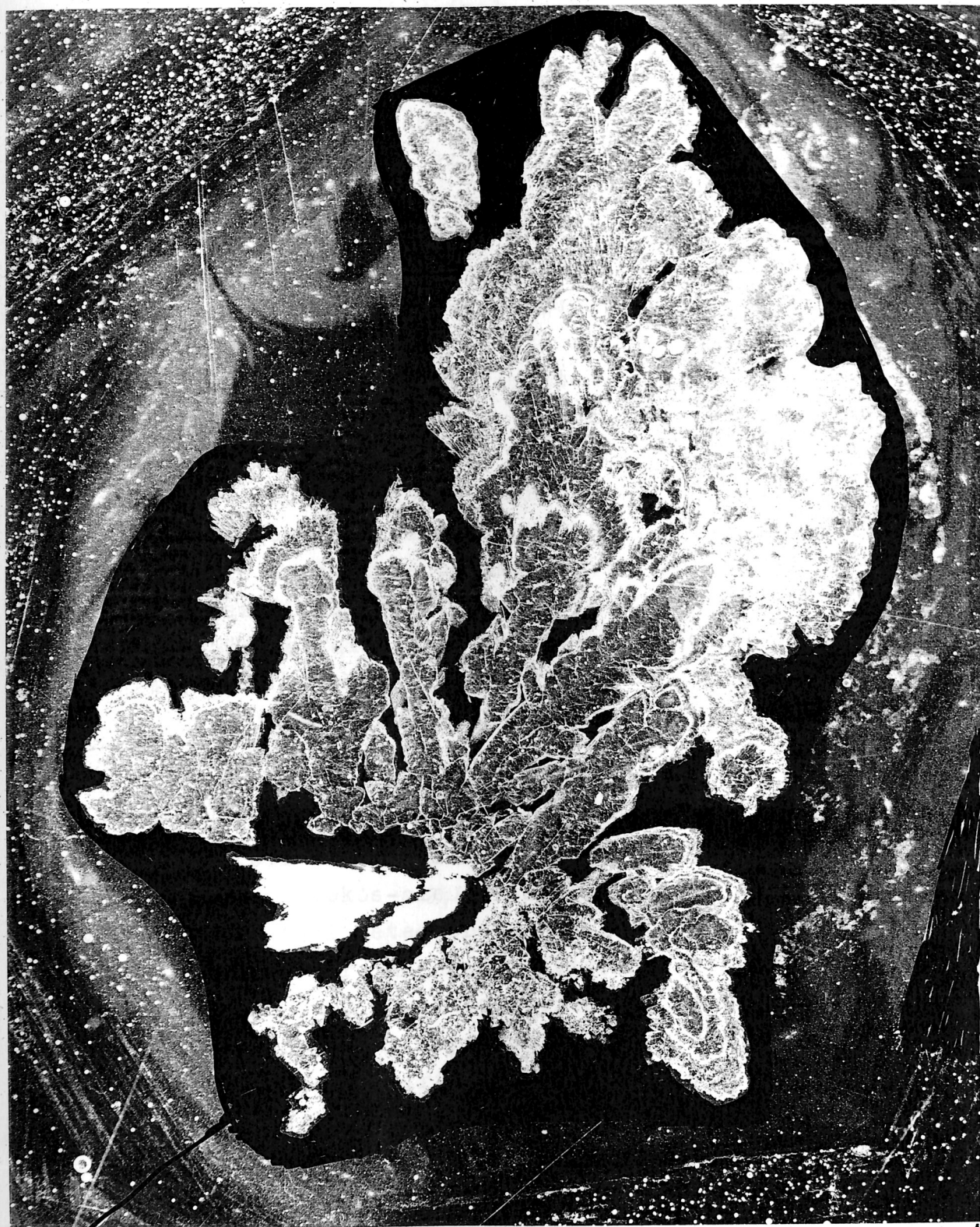
Kraus Sándor

Szabó Z. vázolata alapján

1 cm

Zapote cenote (MEXIKÓ)

1 cm

Zapote cenote (MEXIKO)

Kék /szürke/ agyag a barlangban

A kovás telérek közepén néhol szürke agyag /?/ van a budai-hegység barlangjaiban. A Rál-völgyi-barlang kiépített részének leírása során a Bozorkánykőnyha alatti Üledékben van rétegzett Üledékként szürke agyag/?/ is. A felső rész régi Üledékeiben fehér, szürke szín is előfordul.

A Mátyás-hegyi-barlangban a Sáska-árka vízi lerakódásai között is többsége szürkés színű.

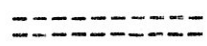
A Béke-barlang bejárati lépcsősora alatt, ettől észak felé kéknek tetező Üledék vastag lerakódása látható.

Kriván Rál tanár úr mesélte arról, hogy az Alföld egyes Üledékeiben kék agyagot térképeztek. Ezeket a megemelkedő talajvíz redukálta ijenné. A pannon homok vastag Üledéke is kékesszürke színű. A mozsári Üledékek a bomlatlan szerves anyag miatt szürkék, néha kékesek.

A barlangokban az áradások agyagot lerakva a bennük levő szerves anyagot is otthagyják, ami többnyire később sem tud kiszellőzni és így redukív környezetben bomlanak emig tudnak. És talán ettől lesz a kék agyag.

FELELAT: ilyen anyagok oxigénfogyasztásának mérése, összehasonlítása más, színű, ugyanott levő Üledékekkel.

2008 február 16.

Bp. --földtan és ember könyv /Sz.Mindszenty A./ 28/o fotó Ócsai mocsárból vett fúrómag szövege: ...tőzeg alatti finomszemészhomokos-alcuritos, meszes, alján kékesszürke /vivianitos?/ tavi rétegsor az Ócsa-3. fúrásból.

Geol.kislexikon /Kretén kiadó/ Vivianit címszó: ...
... $Fe_3/PO_4/2 \cdot 8H_2O$ szintelen, de hamar megkékül.
Másodlagos ásvány, ott képződik, ahol foszfátok oldata fero-vegyületekkel /pirit, sziderit/ érintkezik levegő hozzájárulása nélkül."

Barlangokban ezek mind lehetségesek. FELELAT: vizsgálni. /és utánanézni Hill néni könyvében és Sztrókeyban.

2014 június 16.

Csepkő tömörsége

Recsken gyűjtött "gyorscsepkő" /CSI.250./ csupa hézagból áll. A Meteorból /CSI.837./ és István-lápából /CSI.1027/ származó függőcsepkövekben egyes rétegcsoportok hézagosak, mások tömörek.

A Recski kiválás nagyon gyors, a víz vastagon csorog rajta. Valószínűleg a kissé lassabb áramlású sávokban tud nőni a kiválás, ami idővel befedi a hézagokat. Lehet, hogy a barlangi kiválásoknál is fontos a kiválás sebessége a tömörség szempontjából. Sajnos, ez a két függőcsepkő a benne levő montmilch-rétegek miatt lett üreges, ami viszont -- jelenlegi elképzelésem szerint -- a hidegebb kiválási körülményeket jelzi.

2014 április 28.

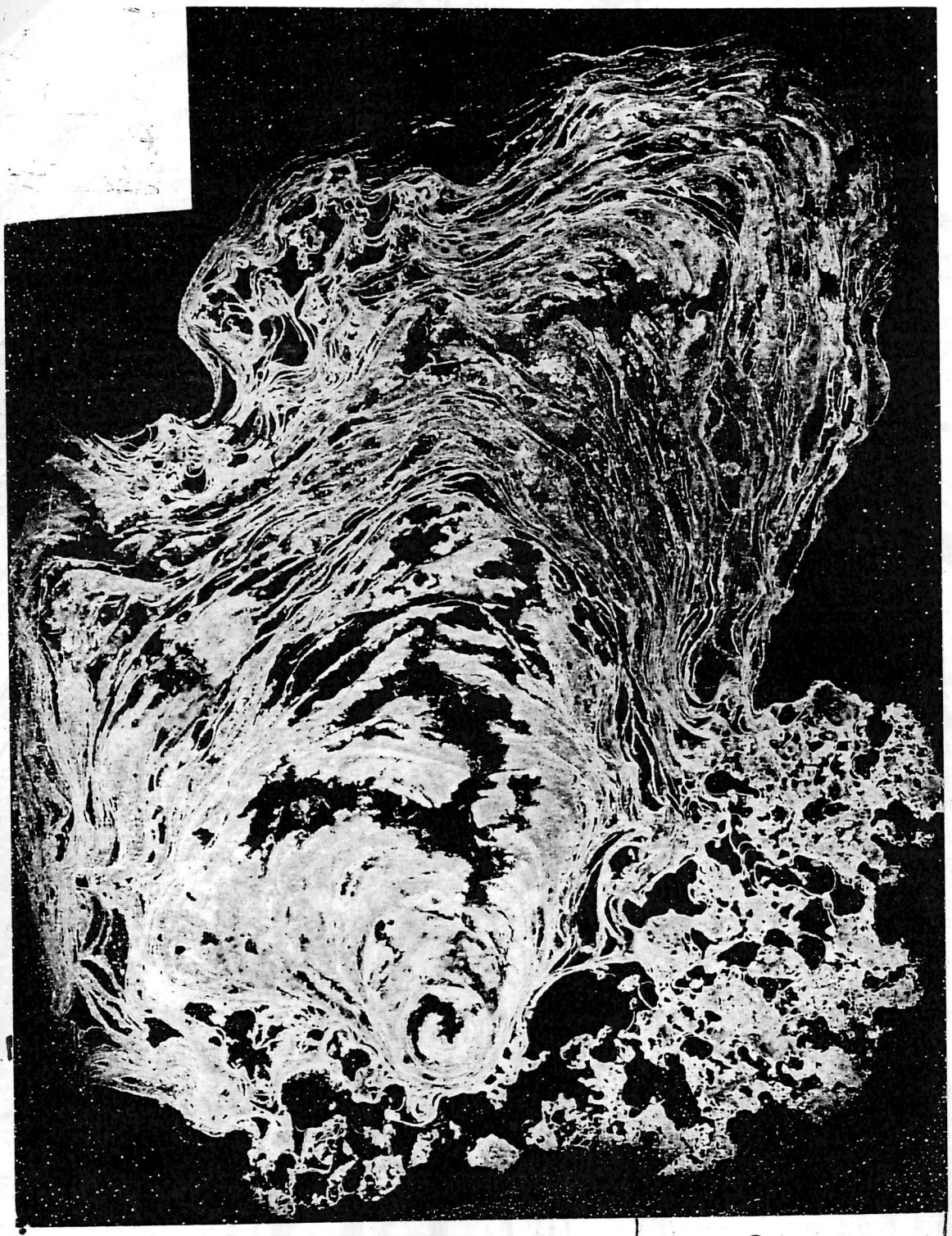
Hézagos, üreges lehet a kiválás árvizi befedés miatt is, mint a Baradla Viasz utcájánál levő, leszakadt darabon is látható /CSI.923./. A Retek-ágban vagy a Béke-barlangban is gyakori az agyagos réteg a kiválásokban. /Nyilván a többi patakosban is./

A montmilches rétegcsoport, a mikrotetaráták apró medencéi vagy a gyakori agyagos rétegződés mind üregessé teszi a csepköveket. A hézagokban azután a benne levő víz megfagyhat, ha az éghajlat hidegre változik -- és máris elreped a kiválás. Sőt, a függőcsepkő központi csövében levő lötyt is megfagyhat, és eltöri a vékonyabb példányt. A vastagabb egyedekben az átkristájosodott kalcitkristájok érintkezési síkjában lehetséges vízszivárgás, ami fagy hatására szintén repedést okozhat./Feltételezhető, hogy a Pál-v.-bg. "Teknősbéka" kiválása is így repedezett szét./

A repedezett kiválásoknál a fagyos időszak elmúltával újra meginduló kiválás különleges formákat hoz/hat/ létre. Ez azonban egy másik mese, a fagyjelenségek címszóhoz tartozik.

2014 május 25.

N. 250.

3cm

Recsk

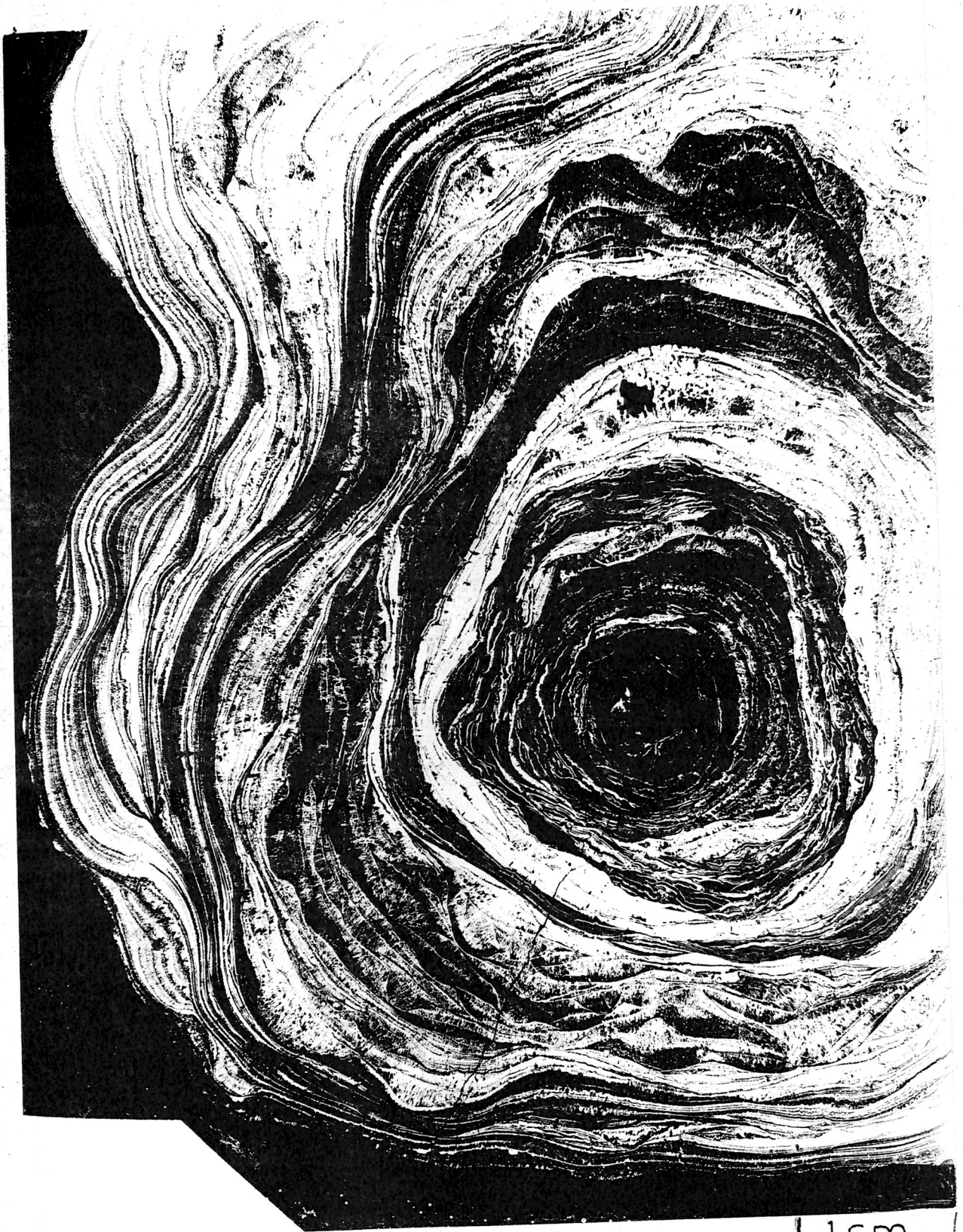

Meteor-bg.

1 cm

N. 1027.

56

1 cm

István-lápai-bg.

Baradla - bg.

Szemlő hőmérés a Raktárban IV

Letelt egy bő év a hetente történő mérésekkel. Az adatokat ábrázoló pontsorokat nézegetve a következők látszanak.

- az év-váltás /dec.31/ értékei azonosak, a hőfok azonos.
- A- a talajszinten mért szélső értékek között 2,05 °C a különbség /11,95-14,0 °C/
- az előtérben is ennyi /12,2-14,2 °C/
- a kőzetbe 4 cm méjén /magasan/ 4,6 °C volt a különbség /10,4-15,0 °C/
- a lehülés méjpontja április végétől május végéig volt a barlangban, míg a kőzetben /4 cm/ április vége után meredeken emelkedett a hőfok.
- a hőmérséklet csúcsértékei a kőzetben szeptember második felében voltak. A barlangban a felmászó kürtőnél szeptember második felétől október vége utánig, a belső fülkében októberben egészen november közepéig.
- a felszíni hőmérséklet hosszabb idejű /több hetes ?/ ingadozásai a barlangban is érződnek, bár jelentős kétséssel. /A felszíni hőmérséklet görbéit még meg kell szerezniem valahonnan./
- az automatikus hőíró adatsora alapján /Stieber J. adatai/ ugyanitt a légtérben 2,4 °C eltérés volt /11,9-14,3 °C/
- egy 40 cm méj /magas/ ponton a kőzetben 4,8 °C különbséget jegyzett a masina /10,2-15,0 °C/ 2011 nyara és 2012 osze között.
- a kőzetben levő mérőfejet áthejeztük egy 90 cm méj /magas/ pontra, ahol már 6,9 °C volt a legnagyobb különbség /8,7-15,6 °C/ a 2013 év során. Ezen a mérőponton a hideg időszak április első felében, a legmelegebb augusztus közepe-szeptember közepe között volt.

Összességében jó játék, ezért tervezem a további mérégetéseket. Sőt most az Örvény-fojosó felső részére is "telepíttem" egy függőleges edény-sort a járat alsó és felső hőfokainak méréséhez.

2014 február 4.

Hőmérséklet mérések a Szemplőben V.

Már többször beszámoltam a Raktárban fojó vizsgálatról. Ev végén abbahagytam a mérés-sorozatot, aminek 1,5-2 éves adatsorai számszerűen is alátámasztják a páralecsapódásos üregesedés /gömbfülke/ lehetőségét. A fojamatos hőiró masina eredményei Stieber Józsihoz tartoznak, mert a berendezés az ő tulajdona. Az általam hetente végzett mérések eredményeiből most néhányat közléteszek.

- a főte közetének hőmérséklete /4 cm méjén befúrva/
2012 dec.5---2015 jan.4 között szélső értékei
10,4 és 15,5 °C volt /5,1°C különbség/
- a talajhőmérséklet 2012 dec.5---2015 jan.4 között
11,9 és 14,6 °C volt /2,7°C különbség/
- az előtér hőmérséklete 2013 jan.26---2015 jan 4. között
12,2 és 14,7 °C volt /2,5°C különbség/
- a maximumok szeptember-októberben voltak, a minimumok
április-májusban. ~~xxfákte~~
- a főte /közet/ hőmérsékleti görbéje közel 1 hónappal
előbb érte el a szélső értékeket.
- a 2013/14 enyhe tél miatt a lehülés kisebb volt, a
2014 évi nyári csúcs pedig magasabb.

A hőmérséklet függőleges eloszlását a zsákszerű járatocská-
ben 2013 július 31--2015 január 4 között mértem, 50 cm-es
magassági lépcsőkkel. Az itt kapott görbék a hideg szaka-
szon majdnem együtt futnak /12,1---12,3 °C legnagyobb el-
téréssel/, míg a meleg szakaszokon szépen szétváltnak.
/13,8 --- 14,6 °C illetve 14,4---15,3 °C értékekkel./

A görbéken levő "lépcsők" és kiugrások eltérő szinteken
jelentkeztek, bizonyítva, hogy a légáramlás, légcseré egye-
netlenül történik, főként az üreg alakja által befojósolva.

A felszíni hőmérsékleti adatokkal még nem tudtam
összevetni a mérési eredményeket, de remélhetőleg erre is
lesz módom.

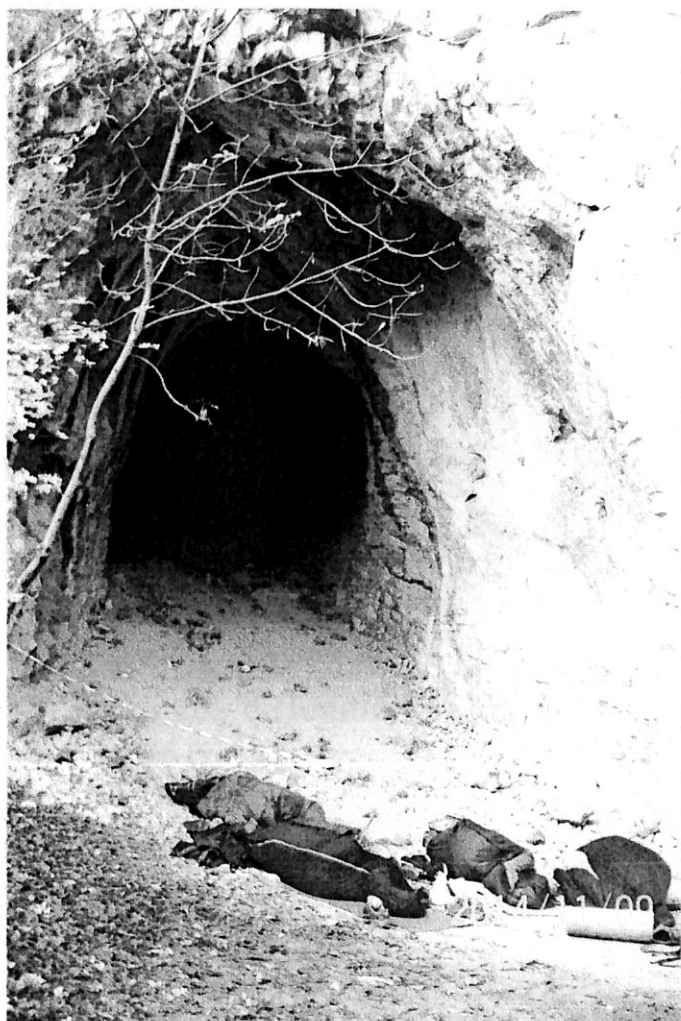
hőmérés 5.

Mindenesetre az már bizonyossá vált, hogy ebben a ma már nem "hévizes" barlangban is 7 hónapon /!/ keresztül hűvösebb a főte közete, mint a barlang levegője, azaz lehetőség van páralecsapódásra, ami ~~xvtixxxáxxxkxxx~~ tiz-száz ezer év alatt gömbfülkék kioldódását eredményezheti a felszinközeli részeken. Ennek adatszerű bizonyítása volt a mérések elsődleges célja, ami tehát sikerült is.

A mérési adatsorok szakemberek részére -- megegyezés alapján -- rendelkezésre állnak. Az is lehet, hogy ifjú kutató/k/ folytatják a mérést, hiszen a lehetőség /mérőedények, hőmérő/ még megvan.

- 2015 január 5.

Utóirat /kesergő/: a mérési adatsorokat /illetve a görbéket/ a MKBT 2014. évi Szakmai Napjain bemutattam, de senkit sem érdekelt. Ez van.....

MKB T
 Szakmél
 Napok
 (és éjszakák)

Saba-lut

Cserepföldi

2014/11/09

Hőmérsékleti adatok egy felszínközeli barlangrészben (Szemplő-hegyi-barlang; Raktár) KRAUS SÁNDOR

Kérdések:

- ❖ Mennyire érezhető a felszíni hőmérsékletek változása néhány méteres közetréteg alatt?
- ❖ Lehetséges-e (legalább időszakosan) páralecsapódás a barlang egyes részein?
- ❖ Év(tíz)ezredek alatt kioldódhat-e „gömbfülke” a felszínközeli járatok tetején?

Válaszok:

- ❖ Jelentősen.
- ❖ Igen, sőt „padlófűtéses” barlangban egész évben is.
- ❖ Igen.

2014. november 4.

A gömbfülkék típusai

MKBT Szakmai Napok 2014. Cserépfalú -- poszter szövege

Történeti áttekintés

Sok kiváló Szakember megfejtette már ennek a /barlangi/ formának képződését. Nem úntatok senkit a felsorolással, csupán az alapelvet ismertetem:

MINDEN BONYOLULT KÉRDÉSRE ADHATÓ
EGYSZERŰ, ÉRTHETŐ, HIBÁS VÁLASZ

Murphy

1./ Vízszint alatt

Áramló, keveredő /esetleg örvénylő/ víz oldó hatása

-- mérete az áramlás sebességétől, a kőzet rétegzettségétől és az eltelt időtől is függ.

-- a kőzet egyenetlenségei /réteghatár, telérek, ősmaradványok, stb./ megjelennek a felület egyenetlenségeiként.

-- többnyire a vízszint közelében alakul ki, a forrás közelében gyakori.

-- mai melegvizes barlangokban is érezhető a főte alatt áramló melegebb víz. Hidegvizes /patakos/ üregrendszerekben van lehetőség eltérő hőmérsékletű víz áramlására.

-- a falak felszíne kemény.

-- típuslelőhej: Mátyás-hegyi-barlang, Vadvizek útja.

2./ Légtérben, felszín közelében

Hűvösebb felületen lecsapódó pára oldó hatása. /Müller P. 1974, Karszt és Barlang/

-- páralecsapódás az évszakos váltakozású területeken több /tiz/ méter mélységig jól érzékelhető, mérhető. /Erről szól a bemutatott mérés-sor a Szemlő-hegyi-barlangból./

-- a kiálló kőzetrészek, régi kiválások idővel leoldódnak, ezért a gömbfülke fala egyenletesebb, az ivék változatlanul átszelik a kőzethatárokat, teléreket.

-- főként a járatok felszínközeli részein vannak.

-- a falak "puhák", körömmel karcolhatók.

- típuslelőhej: Szemlő-hegyi-barlang, Őrvény-fojosó
- ellenvélemény: ma felszinközelen van, de a fő üregképződés idején /több/százezer éve még lehetett rajta vastag fedőüledék.

3./ Méjkarstos gömbfülke

Felsőpetényi vizsgálódása adta az ötletet Szenthe István-nak, hogy jelentős vastagságú fedőkőzet alatt kialakuló üregek gömbfülkéi más módon képződhetnek. Elgondolásait itt olvashatod /MELLÉKIET/.

Az én meglátásaim az alábbiak:

- a közelben magmás tevékenység volt.
- a gömbök több szintben is kialakulhattak, tetszőleges méjségben.
- a falak több centiméter méjségig puhák.
- a főtén csákány-nyomokhoz hasonló alakzatokat hoz létre a felpuhult és lehullott kőzet.
- jelentős mennyiségű gipsz van a barlangban.
- de nem ismert /még/ az aljzaton kivált, vastag, leülepedett /vizalatti/ gipszkéreg, ami a kénhidrogánes-kén-savas barlangok biztos ismertetőjegye.
- típuslelőhej: Sátor-kő-pusztai-barlang /felső része/ és a Felsőpetényi barlangok /ide körülményes bejutni/.

4./ Íróasztali gömbfülke

A papír türelmes, a Tudomány csalhatatlan. /De a tudósok soxor tévednek..../

- kis hazánkban Szunyogh Gábor végzett magas szintű számításokat, amiknek végeredménye nagyon szép gömbfülkéket eredményezett /Karst és Barlang/.
- sajnos, eddigi 47 évnnyi barlangi nézelődéseim során még nem volt szerencsém látni ehhez hasonlókat.
/De még talán nem késő..../

2014 november 4.

Városföldtan

- az agyagok megkötik a beszivárgó lötyök egyes anyagait, ezek vizsgálata hozhat-e valami értelmeset?
- régi fotók a város fejlődéséről
- katonai felmérések a települések alakjáról /is/
- M.O. Kőfejtői /könyv ?/
- milyen léptékű a vízjelát? /100 év-ezer-tizezer, recens-holocén-pleisztocén/
- publikáció: csepkes és borsókes váltakozása = Karszt és bg. 2009 /?/ a klíma vagy kőfejtés miatt változó beszivárgás változtatja ezeket egymásba
- épületeken és pl. Gellért-hegy szikláin ma is képződő kiválások /borsókes/ megőrzik a beljükből tapadt poranyagok /korom, füst, por/ nyomelemeit
- pollen a barlangi agyagokban megmaradt-e?
- Agyagrétegek megfúrása a Mátyásban ahol ma is jön be a víz
 - Warv jellegű üledék a Szemlőben /Zebra-fülke/
- S- Schweitzer --Zsidi könyv megnézhető-e, hol ?
- mi az "újdonságszámba menő felfedezés"?
- maradok továbbra is tisztelettel
 - a Magányosan sétáló macska, akinek minden hej /és jöbetü/ egyforma /Kipling/ avagy a Török Szultán, aki mindig a maga útját járja, de azért azonosak a céljai /Rejtő/

2011 február valamennyi

Városföldtan II

A sokadik évi megbeszélésen tudtam meg a feladatot. Pedig már régebben is segíthettem volna, ha tudom. Na, mindegy, tényleg "külső munkatárs" vagyok, ennyire.

Mennyire határozta meg a víz a város fejlődését -- és viszont.

A vizek hatása a város fejlődésére -- és viszont
Duna szintjének változása -- régi épületek maradványai
-- Molnár János-bg. kiválás -3 m méjen -- absz.kor?
-- I.ker Corvin tér ásatás: forrasmészkövön őskori anyag, fölötte néhány méterrel /??/? római kor /valami ijesmi rémlik, ásta Kérdő Kati/

Régészeti lelőhej-kataszter

Országos forráskataszter VITUKI? MÁFI? VIZIG? Jelenleg a Nemzeti Parknál és a Barlangtani Intézetnél van.

Molnár János-bg. történelme -- Székely Kinga

Gellért-hegyi barlang történelme -- Sz.K. és Er.Dr.Dr. DénesGy.

Régi térképek -- katonai felmérés, OSZK Térképtár, MÁFI
-- erdő--mezőgazdaság -- épített terület változása rátéve a földtani térképre

Sojmári-ördöggluk üledékeiben pollen

Turista útikalauz 1900-ból /Thirring G./ -- ezt átböngészem forrás-ügyben.

Régi katonai térképeken a kutak is jelölve vannak -- ezek földtani okát megkeresni -- réteghatár

Maradok továbbra is.

Kraus Sándor

2011 február 28.

A Föld/tan/ és a Város kölcsönhatásai

Buda és Pest területén az ember régóta megtelepedett. A kavicskultúrát használó ősök többszázézer évvel ezelőtt dagonyáztak a Vár-hegy langyos forrásainál [Vértés L./]. Az éghajlat jelentős változásainak megfelelően a terület többé-kevésbé mindig lakott volt, majd a holocén felmelegedés hatására az egész Kárpát-medence /is/ viszonylag sűrűn lakottá vált. A vadászat, halászat, legeltető állattartás és a kezdetleges szántóföldi mezőgazdaság szétszórt apró települések létrejöttét kívánja meg. Jobb híján tanyavilágnak feltételezhető az életforma talán néhány földvárral tarkítva.

A mai Buda környékén valódinak tekinthető város a római hódítás után alakult ki először. Közismert az Aquincum-Óbuda területén volt több ezer lakosú település léte. Hejének kijelölésében fekvésén kívül /viz/földtani adottságai is döntő fontosságúak lehetnek -- bővizű meleg- és kisebb hidegvizű források, forjovizek, jól megmunkálható kőzetanyag /forrásmészke/. Az újkori építkezések során több római villa/épületcsoport/ maradványa került felszínre a Budai-hegység EK-i lejtőin /is/. Ezek a lankásabb felszínű Kiscelli Agyagon épültek, feltehetően mezőgazdasági környezetben. A földtani adottságok lehetővé tették, hogy a szükséges vízmennyiség /egy részét ?/ ciszternákba gyűjtve kapják meg. /Régészeti adatok ???/

Jóval később névrokonaik, a romák szintén a földtani adottságok miatt szaporodtak el ezen a környéken. A messzi meleg területről ide /is/ vándorolt népcsoport tagjai a Kiscelli Agyag felhasználását végző téglagyárak körül telepedtek meg. A rómaiakhoz hasonlóan az ő megjelenésük is tiltakozást váltott ki a régebben itt élő népcsoportok tagjai körében; sűrűn küldték vissza őket melegebb éghajlatra. Létfeltételeik, a tégláégető kemencék megszűnésével ők is eltávolodtak Buda városias részeiről.

A népvándorlás időszaka lovas sztyeppe csoportok megjelenését hozta. Ezek a heji lakosságba /néhány/ évszázad alatt beolvadtak, csupán nevük és fene nagy öntudatuk maradt meg /HUNGÁRIA, MAGYARORSZÁG, KUNSÁG, JÁSZSÁG, stb.-ség/ A Kárpát-medencétől nyugatra már sehol sem volt megfelelő /biológiai/ élettér a lovas népek számára, hiszen az Azsia füves pusztáihoz hasonló vegetáció ott már nincsen. A hőzöngő melldőngető ábrándjaival ellentétben ez az oka a vándorlók ittmaradásának, nem a zárt erdők övezetében kialakult társadalmak katonai ereje.

A rómaiak építményeit illetve ezek maradványait nyilván használták az új betelepülők, de jelentős "város" néhány évszázadig még nem alakult ki a területen. /Persze lehet, hogy tévedek, mit mondanak a régészek?/

A Dunán levő kevés átkelőhej egyike volt a Gellért-hegy déli oldalánál levő rév. Ennek földtani oka a fojót erősen leszűkítő triász hegytömeg léte. Nyilván ennek mindkét oldalán település alakult ki, a bal parton jóval nagyobb a lapos térszín miatt. /vagy nem./ Feltételezés szerint ennek névadója a szikla alján levő, nagy nyílású üreg, szláv nyelven PEST volt. /Dénes Gy...../

A középkori várépítések során a Vár-hegy hejzete és vízszintes, nagy fensikja volt döntő fontosságú. Körben természetes vízfojások /Duna és Ördög-árok/ határolták, míg oldalain a pleisztocén forrásmészkövel fedett, puha eocén márga meredekre erodálódott.

Minden település legfontosabb szükséglete az ivóvízzel való ellátás. Ezt a Vár-hegyen részben a néhány méter vastag forrásmészkö átvásásával, az alatta levő vizzáró kőzetben kialakított "kutak" /igazából ciszternák/ oldották meg. Másik, sokkal nagyobb mennyiség a Dunából felhordott víz volt, illetve a Szabadság-hegy /Sváb-hegy/ oldalában fakadó forrás(ok) /szővezetéken történő levezetése a Vár-hegy lábához. /régészeti adatok ?/

A középkor egyik jellemzője az egyházi birtokok megnövekedés, templomok és más egységek építése. A Budaszentlőrinci pálos kolostor-együttes közelében, egy üregben élt állítólag Bátori László szerzetes, miközben --szintén állítólag -- bibliamagyarázetokat irt. A jelenség ma is ismerős: aki tényleg akar valamit csinálni, jobb, ha elvonul a nyüzsgő, pontos napirendhez igazodó /rend/társai köréből.

A Budai-hegységben jelenleg két Remete-hegy elnevezés van, valamint néhány további remete név. Ezek valószínűleg már a török idők után keletkeztek, hiszen a mai hajléktalanok elődeit akkor még szentéletű remeteként tisztelték. Életmódjuk /és szaguk/ hasonló lehetett mai társaikhoz.

A Hárs-negyzi ércbányászat kérdéses, bár valami ezüst-ésványt kimutattak innen. A rossz nyelvek szerint a Fálósok az egri érsekség területéhez tartozó Börzsönyben bányásztak, de az "adómentesség" érdekében itt találták meg az értékes anyagokat. Nem biztosan igaz, de jól hangzik.

A terület történetének következő nagyobb fejezete a török uralomErről a Duna mentén fakadó források fürdősitése a legismertebb tény. A máig megmaradt illetve újra felépített épületek emlékeztetnek erre. A hegycsoportot körülvevő területek mezőgazdasági települései elnéptelenedtek, kihaltak, ezért az erdők területe jelentősen megnőtt /régészeti adatok ???/ A Vár-hegy fontossága és lakottsága változatlanul jelentős volt /török-kori kép/.

A félhold uralma után új urak érkeztek a területre. Mivel adót csak megtermelt javakból lehet szedni, a távoli, nyomorgó területekről egyre több hejre telepítettek német nyelvű földmivészeket. "Európa" azóta is -- rövidebb megszakításokkal -- igyexik megvetni lábát a Kárpát-medencében. Jelenleg a termőföldek és még meglevő üzemek felvásárlása történik.

Buda lankásabb hegyoldalain mindenhol szőlő- és gyümölcs-termesztés indult meg. /I katonai felmérés, II katonai felmérés/. A gabonatermesztés az Alföld, tehát a pesti oldal illetve a Budai-hegység körül levő sík területeken történt. A kor viszonyaihoz képest nagyarányú fejlődés, építkezés szükségessé tette az építőanyagok megnövekedő előállítását. A hegyekben az eocén mészkő fejtése indult meg, illetve a triász mészkő is jól használható volt. A jóval nagyobb tömegben található dolomit alkalmatlan volt erre a célra, csupán súrolóporok /"reibsaaaand!!!!"/ használták a porlott részét. A hegylábakat körben kb. 50-80 m relatív magasságig borító Kiscelli Agyag kiváló tégláégetési alapanyag. Az évszázadokig /?/ működő bányagödröket a hálátlan utókor szeméttel töltötte fel, amire csodás lakóparkokat lehet építeni... A kicsit távolabb, a Duna árterén levő homok- és kavicsbányák némejké ma is megvan, lehetőséget adva a kánikulában a vizbefulladásra és úszásra.

Fontos, jól használható építőanyag a miocén mészkő, amit részben méjműveléssel fejtettek a Budai-hegység déli nyúlványát képező Tétényi-fensíkon és a pesti oldalon Kőbányán. A kialakuló hatalmas üregrendszerek később más módon használhatókká váltak, lakás, pince, ipari feladatok céljaira is.

Az építőanyagok kitermelésén kívül némi vasérc bányászatára is sor került a már említett Bátor-barlangnál és talán máshol is. Itt a Hárs-hegyi Homokkő és a triász mészkő határán a /közép/kor technikai színvonalán használható /műrevaló/ mennyiség és minőség volt található. Okiratok nemesfém-kutatást is valószínűsítettek /Vajna Gy.: A rejtéjes Bátor-barlang/. A Hárs-hegyi Homokkővet jó minőségű /nagy szilárdságú, fagyálló, faragható/ építőkönek és néhány részén ipari célra /malomkő/ is sok hejen bányászták.

Szabadidős tevékenységek és a földtan kapcsolata

A Budai-hegység jelentős kiterjedésű, változatos erdőkkel volt /van/ borítva, amikben a vadászat kedvelt időtöltés volt. Mátyás király idejében Nyék környékén vadspark körülkerített területe segítette a sikeres, élménydús időtöltést.

Századokkal később a közemberek számára már csak a túrisztikának csúfolt természetjárás maradt, amit sok kisebb vendéglő, korcsma és néhány túristaház is segített. Mivel az akkori Állam Bácsinak más volt a hozzáállása, két kőből épült kilátó és jónéhány sétaút is készült. Sipája, síház is volt -- és hó is. /Utóbbi nem Állam Bácsi érdeme./

A ma extrém sportnak minősülő repülés és sziklamászás, barlangjárás is lehetővé vált végső soron a földtani viszonyok hatására.

A földtan és a vizek kapcsolata

A várost két teljesen eltérő részre osztó Duna nagyméretű törésvonalak irányát követi. A hegységet határoló illetve szétvágó patakok és időszakos vízfojások szintén tektonikusan meghatározott vonalakat használnak.

Az emberi település-magok kialakulásában a fojóvizeken túl a karbonátos kőzetek és vizzáró üledékek határán aránylag sűrűn levő források voltak fontosak. A szűkebb értelemben vett Budai-hegységben db. hidegvizes forrást ismerünk jelenleg. A hegyperemen körben megtalálható Kiscelli Agyag kisebb források hejét határozta meg, és alkalmas volt vízgyűjtő ciszternák kialakítására is, ami szintén a terület lakhatóságát segítette elő. A város terjedéséhez szükséges építőanyag több téglagyárban készült, amiknek bányagödrei jelentősen megváltoztatták a terület képét. Több forrás eltűnt illetve áthejeződött, amin a gödrök /szeméttel történt/ feltöltése sem változtatott.

Különös fontosságot kapnak a hegység keleti peremén ősidők óta feltörő melegvizek. Az ezekből kivált források a terület későbbi morfológiai változásait is befojásolta /Vár-hegy, Kiscell/.

A pesti oldalon méjbe süjdedt karbonátos kőzettömegből néhány méjfúrással sikerült meleg vizet a felszínre csalogatni, amik ma jelentős fürdő-üzletágot szolgálnak. Az Állatkert vizilovai is méjségi vízben lubickolnak -- meg persze a viziló-alkatú polgárok is.

2011 december 18.

Megjelent egy szép nagy könyv a városföldtan sok területét taglalva, amiben ezek a dolgok sokkal jobban, szebben -- bár nem mindig érthetőbben -- vannak leírva, lefényképezve. Ebbe a munkába be-nem-vonva, külső érdeklődőként irtam ezeket a dolgokat. Nem sajnálom a ráfordított időt, mert így saját magam számára összefoglaltam ismereteimet. Köszönöm az "inspirálást" !

2014 július 17.

Források, azaz ~~xxxxxxxxxxxx~~ a víz természetes felszínre lépési hejei általában a hegyek lábánál, azaz a terület mélypontjain szoktak lenni. Kivéve ha.... és éppen ez az izgalmas.

A leszálló vizű források, azaz a hegyen hulló és beszivárgó-befojó víz kilépési pontjai nagy vízmennyiség -- csapadék, hóolvadás -- esetén a vízvezető járatok átteresztőképességétől függően visszaduzzasztott magasságban is megindulhatnak /Pl. Bükk-hg.: Imó-kő-forrása/.

A forrást a lerakódások-kiválások is visszaduzzasztják /pl. Bükk-hg.: Szalajka-forrás, vagy Égerszög: Kecse-kút/. Mindez rendben is van. Viszont mi a helyzet a felszálló vizű, tehát a mélykarsztból jövő, többnyire meleglangyos hőmérsékletű forrásokkal?

A Budai-hegység keleti széle tele van hatalmas forrásbarlangokkal, amik hosszú ideje /több százézer/ éve tartó, jelentős hozamú vízkilépést bizonyítanak. Az üregrendszerek és a források környékén kivált mészkövek jól meghatározható magasságokban találhatóak /Scheuer Gy.-Schweitzer F. 1980 és Kraus S. 1993/. A barlang- és forrásmészkő szintek megegyeznek, de az egyes szintek között több 10 méteres különbségek vannak, mintha a vízkilépési hejek "leestek" volna a következő, alacsonyabb magasságra.

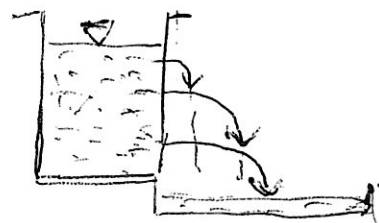
A hosszú ideje egyetemi szinten gondolkodó szakemberek hajlamosak elfelejteni az általános iskolában tanult /?/ alaptörvényeket. Például a lukas edényből kicsorgó víz ábráját. Na de igaz-e ez a geológiában is?

A Barlangföldtani Axiomák /Kraus S. 2004/ 8. pontja szerint:

"A fizika és a kémia törvényei a barlangokban is érvényesek.

Régen is azok voltak."

Hasonló jelentése van a földtanban használt aktualizmus elvének is.

Scheuer Gy.-Schweitzer F./1980/ A budai hévízforrások fejlődéstörténete.... = Hidrol.közöny/11 p.492-500
Kraus S./2003/ Ajánlás.... = MKBT p.23
Kraus S./2004/ Barlangföldtani axiomák = in Beszámoló, MKBT adattár

Keressünk tehát mai példát a több magasságban kilépő felszálló /langyos/ vizekre! Mivel sok pénzt nem tudok ijesmire fordítani, nem tudok messze földön vizsgálgódni. Szerencsére elég csak Tatára, a források városába elmenni. Az Öreg-tó kb. 5 m-es mesterséges visszaduzzasztása 130m tengerszint feletti magasságban van, azaz a "rendes" vízszint 125m magasságban volna. A Čseke-tavat még magasabbra sikerült duzzasztani, ez közel 140m-es szintű, a körülötte levő forrásokkal együtt. A Kálvária-domb nyugati oldalában levő forrás-sor 130-135 m szinten van. A néhány évtizede még szabad kifojású Lopresti-forrás majdnem 140m-es szinten fakadt, alig 500 méternyire az Öreg-tótól nyugatra. /A források elapadása majd jelenlegi lassú felélédeése a Dunántúl karsztvízszintjének mesterséges lesűjjesztésével függött össze./

A Budai-hegység keleti szélét /is/ vastag agyagtakaró borította be hosszú időn keresztül /Kiscelli Agyag/. A pliocén-pleisztocén hegységemelkedés /és az Alföld sűjjesztése/ ~~xx~~ során ez az agyag fokozatosan lepusztult, a Duna egyre jobban bevágódott. A méjből feltörni vágyó víz a karbonátos hegytömeg felszínre kerülő szélein tudott kilépni az agyag alól. A forrászóna közelében /is?/ kitágította a tektonikus törések némejkét, és így a méjbe nyúló hasadékok, üregek jöttek létre. /Mai példa: a Molnár János-barlang több méter széles járatai néhol 100 méternyi méjségbe /!/ nyúlnak a vízszint alá. A Duna partja mellett levő Lukács V.jelű kútban 100 m méjségben jelentős méretű üreget találtak a fúrás során./

A hegyek közben lassan emelkedtek /?/. a Duna pedig a fojókra jellemzően kanyargott -- eltávolodott a hegytől. A vastag agyagtakaróból egy széles /több száz méteres/ szalag megmaradt, visszaduzzasztva illetve eredeti hejzetében megtartva a forrásokat. Ehhez persze az is hozzájárult, hogy a felszínre lépő vízből jelentős mennyiségű forrás-mészki vált ki, ami megvédte az alatta levő agyagot.

Amikor a Duna meanderezése során ismét a karbonátos hegytömeg közelébe vándorolt, már alacsonyabb szinten volt. Valahol elérte a méjbe nyúló barlangjáratok egyikét, és ezen keresztül hirtelen megnyílt az új forrás. Az eddig viz alatt levő járatok szárazzá váltak, de a közeli meleg viz fűtő hatása, és a még nyílt hasadékokon feljövő pára még működött /Szemplő-modell, Kraus S.1993/. Az így létrejövő formák és kiválások több hejen megtalálhatók a Szépvölgy barlangjaiban. A ma is működő melegvizes barlangok vizsgálatával a fojamatok jól azonosíthatók /Tapolca, Nagy-harsány, Beremend/ /Kraus S.1995/.

A 150-160 m szintű terasz és barlangszint /Kiscelli-terasz, Vár-hegy/ után hosszú idővel a Duna visszakanyarodott nyugat felé, és a Szépvölgyi út--Vár-hegy--Gellért-hegy iváben elmosta az eddig ott levő Kiscelli Agyagot a rajta esetleg meglevő forrásmészkövel együtt. Az eddig visszaduzzasztott hejzetben levő melegforrások megcsapolódtak a 110-100m-es szinten, ahol jelenleg is felszínre lépnek /Római-fürdő, Lukács-fürdő, Gellért-hegy forrásai/.

Összegezve a fentieket: meggyőződésem szerint a Budai-hegység melegvizes forrásai a pleisztocén során nemcsak az éghajlat -- főként a csapadék -- változásaitól függően változtak, vándoroltak, hanem a megcsapolási lehetőségek, völgytalpak oldalirányú mozgása /eltolódása/ is alapvetően meghatározta hejüket. Lehetőség volt a hosszú ideig, akár több tízezer évig azonos szinten és azonos hejen fakadó források "pillanatszerű" méjebbire hejeződésére, és így azonos járáshálózat több szintben történő kitágulására /Pál-v-bg. 200-210 m és 150-160m/. Ugyanigy azonos hegytömbben eltérő szintben is kialakulhattak barlangok /Ferenc--Szemplő, József--Molnár vagy a Gellért-hegy üregei/.

Mindazonáltal lehet, hogy tévedtem.

2011 március 11.

Kraus S./1993/ A Szemplő-h-bg.vizeszintváltozásai =
Karszt- és Barlang p.47-53
Kraus S./1995/ Ujabban megismert barlangi kiválások =
Karszt- és Barlang p.9-12

Budapest
földtani értékek és az ember
/városgeológiai tanulmányok/

ELTE Eötvös Kiadó, Bp.2013.

Szerkesztő: Mindszenty Andrea

Az A/4 formátumú, 312 oldalas könyv a legfrissebb -- sőt néhány esetben ennek érdekében végzett -- kutatási eredmények felhasználásával, magas szakmai szinten, de érthető nyelvezettel mutatja be a főváros természeti környezetét.

A városgeológia újkeletű "határtudomány"; ennek feladatkörét ismerteti először. /11-16.o. 1,6%/

A természeti adottságok /földtan, geomorfológia, vizrajz/ bemutatása már sok barlangtani vonatkozást tartalmaz, amik többségében nem szerepelnek a mi ismereteink között.

/17-136.o. 38,5 %/

A 6-7. fejezet régészeti és városfejlődési, életminőségi vizsgálatok eredményeit mutatja be. /137.-180. o. 13,8%/

Barlangászok számára legizgalmasabb a 8.-9. fejezet, ami a "Budai Termáلكarsztot" ismerteti. Az utóbbi évek feltárásai és nagyműszeres vizsgálati eredményei /pl. izotópok, vizkémia, kiválások kora, stb./ összefoglalva található meg a könyvben. Ezen eredmények, adatok a Karszt- és Barlangban sem található meg, ezért a speleológia iránt érdeklődő kutatótársaink számára forrásértékűek.

/181-282.o. 32,4 %/

A könyvet bőszeges irodalomjegyzék zárja, amiben a Karszt- és Barlangban megjelent ijen irányú cikkek sokasága szerepel. Egy tanösvény-ismertető füzet kivehető mellékletként segít a terület egy részének földtani-barlangtani bejárásában. / A/5 méret, 17 felszíni állomás, 3 barlangtúra, földtani leírások és elvi rétegsor./

Sajnálatos, hogy a 126 oldalnyi "fotótábla" /a könyv 40,4 %-a !/ éppen a sok anyag miatt élvezhetetlenül apró képeket illetve feliratokat, táblázatokat tartalmaz.

A kis példányszámban megjelent könyv a MKBT Könyvtárában /is/ nézegethető.

2014 július 19.

KRZMX K.S.

Észrevételek

Budapest -- földtani értékek és az ember
című --kiváló -- könyvhöz

Sok újat találtam benne, néhány kérdésre választ kaptam, de a tőlem megszokott módon szóvá teszem a hibákat, marhaságokat is. Nyilván az irigység dolgozik bennem.....

9.tábla /e kép: ez inkább foraminifera lehet /30 éve még azt tanították, hogy a gastropodákban nincsenek válaszfalak, csak az amonitákban./

14-15-16 fotótábla holvannak ezeken fotók? 18 is! *és még több*

19. fotótábla jobb széle és alja levágva

22.tábla /a felirat téves, Pilis nem látszik

/e felirat és szöveg téves, Kevéj nem látszik

Mátyás-hegyi DK-i fejtő /nem KD/

/f szöveg téves, a Rózsa-domb nem látszik, az

előtérben /közel/ a ~~Gusger~~ ^{Mátyás} hegy fája, távolabb

a József-hegy és a Ferenc-hegy erdő foltjai

69.oldal II oszlop: imola latin neve Centaurea /bocsánat, de néhány növényt ismerek./

42.tábla /a szövegéből a 12. nyíl hiányzik, a többi elcsúsztott

44. tábla /a Szunyogh modellje marhaság /sajnos/

p.109. 4425. Tisztességes mérsékelt-övi talajban 2-3 %

CO₂ is lehet, a barlangi átlag 0,1-0,3 %. /utánanézni

Stieber Józsinál/

A 6. és 7. fejezetet átlapoztam /bezzeg a 8.-at!!

75.tábla/APilis felirat téves

/D tele van üreggekkel

78.tábla /d mit ír Gravecz ezekről a kúpokról?

80.tábla tényleg apadási színlő??? /p.188 II hasáb/ Ugyanis

kérdéses, hogy az apadási színlők 1 nagyon lassú vízszintcsökkenés eredményei, vagy nagyon sok fölle menő vízszintnek.

/W Szemlőből van olyan kalcitlemez, amin ez látható

p.192. ez a két egyenlet nekem nem tetszik. Az elsőből

hiányzik egy víz, a másodikban meg a Ca-ion nem

áll meg úgy magában. Esetleg további vizekkel

hidrogánkarbonátot alkotva.

- 86.tábla a Rózsa-domb ijen lehatárolása szemétség, csupán seggnyalás a telekspekulációnak !!!! /A Kapy utcában cseperedtem fel, tudom mit mondok ezügyben./
- p.206. természetes barlangok -- ami mesterséges, az NEM barlang. Ezt még egy TUDOMÁNYegyetemen is tudhatnák!
- p.206. Erdőhát úti-bg. kb 280 m-~~en~~ nyílik, a Mátyás-hegy 300 m magas. Mi ez a 230 m?
- p.206. "Árpád-kilátói-zsomboj" Azaz Miklós-kürtő, természetes, de teljesen ki volt töltve, Csók Rémbók ~~át~~ ásták ki ~~1950-60-as~~ 1950-60-as években /először/ Méjsége 2-2,5m lehet /p.209. táblázat/
- 92.tábla /i. NEM réteglap, hanem vető /vagy feltolódási sík/ mentén oldódtak az üregek
 /j. Nem kis barlangok, hanem a Pál részei
 /k. ez Vukovnál a P.V. jelű, átjárható /volt/ a Pállal, azaz ez sem kisbarlang.
- p.207. Zsindej utcai-bg. 1985 vagy 86?
 Buda-bg.-ban ki látott apadási szinlőt? /Többször voltam benne, katasztereztem is, de nálam nincs feljegyezve. Ez persze nem sokat jelent./
- 95.tábla /c Patakos-ágban létra?? Ez inkább a Pentacon utáni lemászás lehet.
 /~~xxxxxxkxxxxxxkxxxxxxkxxxx~~
 /z ezt barlangi gyöngynek /is/ nevezik
 /~~?~~ pillangó, ruhafogas, na de halfarok??
- 96.tábla /a Geográfus-teremben nincs omladék, ez más lehet /talán a Geográfus-fojosó?/
- p. 215. Fali gömbök CO₂ gázfeláramlásos eredete barpmság, még ha Bolner írta is. A Molnár János leírásban ti is említitek, hogy ezt az ottani megfigyelések cáfolják. /Érdeklődők számára ajánlott Kraus /2006/ Amiket nem közölt... könyve p.9.-18./
- p.216. Pálban apadási szinlő van 200 m körül a Meseország előtt balra /ld. Barlangföldtani Barangolások/

99.tábla /a hol a Halál-kereszthasadék?

- p.225. „scallop” a Ferencben rengeteg hejen van, de NEM aszimmetrikusak, Azaz nem /gyors/ vizfojás eredményei, miként Jakucs vélte. A Tapolcai-tavas -- ma már viz alatt levő -- járataiban is ilyen a fal, azaz lassan áramló viz csinálhat ilyeneket.
- p.225. a Ferencben gyakoribb "fecskefészek" borsókő-csomók porózusak, csak az apró, "rendes" borsók tömörek.
- p.225. Szemlő Örvény-fojosó felső részén levő fekete kalcitnak csak a felülete ojan, belül zöldesen átlátszó.
- p.226. Ferenc méjszint kalcitlemezei azonos szintben vannak a Szemlővel, mégis ilyen öregek?? Ez hogy van? És mi az, hogy a csontváz MINDÖSSZE 400 ezer éves?
- p.226. Ferencben kavics a bejárat /mai bejárat/ részen is van, ezalatt van a lenti előfordulás.
- p.247. II oszlop "szellőzéstől mentes" üregben nincs kiválás, mert a CO₂ nem tud elmenni. Éppen oldás van!

Eddig jutottam az olvasásban, amikor beláttam, hogy be kell csuknom a "kockás" füzetemet és átadni a hejet a laptopos fiataloknak. Fiatalok, tiétek a jövő!
/régebben úgy volt, hogy a miénk./ 2014 július 14.

11 óra.

- 111.tábla /a/25. csukja van a Szemlőben /Halál-kereszthas.
111.tábla /W ez a logomit
112.tábla /i ezek heliktitek képződésmódjuk szerint
/répa-h. vagy dárda-h./
- p.248. tálca sok van a Szemlőben, jól megközelíthetők
- p.248. miocén "lefojtott" fojamatok: Kovács J--Müller P.
1980 KBg. /?/
- p.248. fő üregesedés a keveredési korróziótól volt /van/,
csak ALARENDELTEEN a CO₂-.....stb.

110. táblá/zat/ apadási a Szemlőben ? /csiszolatban mintha/
 Kalcitszivacs a Ferencben 2+--3+
 borsókő NEM a felszálló párából lesz, mert az deszt.
 viz és CO₂
 A tálca sem! A perem kérdéses, de inkább nem
 hegyi tej a Szemlőben hol van?
 hidromagnezit a Szemlőben hol van?
 mindegyik Mg-nél felszálló pára? Deszt.viz és CO₂
 mit jelent a * jel?
 gipsztör nem lehet freatikus
 barit a Szemlőben /szerintem/ nem gyakori. 2 /-3/
 hejről ismerem csak.
- p.251. kalcitszivacs kigázosodás vagy baktérium? Katód-
 luminoszópban MINDIG világít.
- p.252. freatikus gipszkiválás /H₂S-barlang/ aljzati gipsz-
 kérget hoz létre, ezek a "török" fentről szivárgó
 oldatból lettek. A Lechuguillában is ott a sok méter
 vastag aljzati kéreg, és az ezen átszivárgott felszíni
 viz vitte le a gipszet, váltak ki a "csillárok".
- p.252. van még gipsz-csillag is, pl. a Pál Gipszes-fojosó-
 jában vagy az Óriás-fojosójának alsó falain.
- p.252. Pálban sok csepkőtípus van, de több hazai NINCSEN.
 Pl. "függőcinke-fészek", tányéros-cs., retekcs.
- p.252. a tavacskák medence-pátját "szegfükalcitnak"
 nevezem, mert emeletes kristájránövésai alapján min-
 den esetben elkülöníthető a méjségi eredetű "farkas-
 fogaktól"
112. tábla /a ha már, akkor legyen ferde a kőzetrétegzés
118. tábla /b sötét, láthatatlan
- p.274. tehát a Szemlő "kalcitszivacs" áramló méjségi
 vizből vált ki, azaz freatikus, ezért világít
- p.278. Túraútvonal kísértetiesen hasonlít valami
 Barlangföldtani Barangolások Budán című könyvben
 levőhöz. Ez nyilván csak a véletlen műve....

p.280. Szemlő 30 naposon egy újságíró volt csak, az is TV-s ember. A lejtaknát 1977-78-ban csinálták, 1974-től a liftakna és belső dolgok készültek.

p.294. Kraus 1982-es cikke kétszer szerepel. Ennyire tetszett?

=====

Tanösvény füzet

Mint már észleltem és említettem, az útvonal java része nagyon ismerős egy 2011-ben megjelent könyvből. Nyilván véletlen egybeesés...

1/ Apáthy-szikla már az eocénben sziklaszirt /sziklás part/ lehetett, hasonlóan a Balogh úti Kis-sziklához. Ezt csak "előhívta" a kiemelkedés, az Ördög-árok bevágódása.

Bizonyos, hogy neptuni telérek azok? Nem csak az egyenetlen felszín kitöltései? /persze a N.t. sokkal tudományosabban hangzik..../ A bunkernél már eocén alapkonglomerátum van emlékeim szerint. /megnézni/

2/ Kő-kapú mögött-fölött Szépvölgyi Mészke vagy márga van?

3/ idézet a Budai-hegység útikalauzból -- kis huncut! /de tolvajnak is nevezhetjük/ Eredeti neve Miklós-kürtő.

4/ Hogy van ez az "egyetlen ismert kis bg."?? A fal hátsó sarkában eocén alapkonglomerátum van feltárva. /Szenthe pucolta ki néhány éve./

5/ kigőzölgés...Ez a Látó-hegyi-bg. /feltöltött/ bejárata. Es mitől kigőzölgés ez?

6/ Jelenleg is Pál-völgyi-kőfejtő a neve. Értelmes megfogalmazás az lenne: egykori kőfejtő... A kis barlangokat NEM a Bekeysek fedezték fel, még csak nem is bontották ezeket. Régóta ismertek, sőt térképezettek voltak.

8/ Rózsa-domb innen nem látszik, ez a Rókus-hegy lehet /megnézni/

10/ a réti csepkő /pontosabban réti borsókő/ csak a kőtömb alsó oldalán fejlődik, ezért a kiválásífojamat leírása téves /enyhén szólva/. A tömör mészke egyébként gyakorlatilag vízzáró. Egyszerűen a felső oldal felszíne oldódik, ott a sok kipreparálódott dög, lent meg bepárolódik és kiválik az anyag. Szenthe szerint kifagyás hozza létre.

13/ Pilis felirat téves, Kevéjek nem látszik /?/ megnézni/
Rózsa-domb a hátunk mögött -- nem látszik. Viszont a Gö-
döllői-dombság szinte mindig látható, tiszta időben a Mátra is.
A régi /valódi/ Rózsa-domb lakói urak voltak, nem termesztettek haszonnövényeket. Ha volt valami konyhakert, azt a cseléd/ek/ gondozták. Üres telkeken lehetett termesztés is. A villák körül park volt, az öreg diszfák még mesélhetnek erről. /Apám ezen a területen volt kertész a '30-as években, tehát többet hallottam erről a területről és időszakról./

14/ A Ferenc-hegyen az útvonal szerint a jobb oldalon vannak a feltárások. Mejük képen látható az aknafedő? A Ferenckettő-bg. 1994-ben lett kiásva, ez és az 5 kisbarlang említése a séta során a Ferenc-hegy felkapaszkodása előtt említendő, mert ott megyünk el mellettük.

15/ miért mész le az Endrődi útra?

Szemlő térképén nincs rajta a Halál-keresztvasadék. Gázbuborék nem hoz létre menyezeti gömbüstöt, hanem vízszintes fűtesiköt -- ami viszont bőven van a kiépitett úton. A meleg víz /sem/ tudja "alátámasztani" a leomlani vágyó sziklákat.

Mik azok a szpeleotémák? Honnan tudja a szerencsétlen érdeklődő, hogy ezek a barlangi kiválások? /zárójelben odairni/
Hát az erózióbázis micsoda?

A párolgó víz nem lesz ~~x~~ "Méggyre inkább túltelített"--- a "túl" azonnal kiválik, a víz állandóan, közel egyenletesen telített, és a kiválás is folyamatos hosszú ideig. /Jó lenne egy kis kémiát is tudni a barlangászathoz./

Vizpárából borsókő /közvetlen/ kiválása marhaság! Még a tús kiválások aeroszolos eredete is kérdéses.

A Liftaknában a fejünk FÖLÉ tekintünk, mert FELÉ csak tükörből tudunk. /Ezek szerint a Szerző nemcsak a kémia-órákat mállozta, hanem magyarból is fel volt mentve./

Ma is Horváth J. térképe a legrészletesebb hazai barlangtérkép a "nagybarlangokról" /A használhatatlanságig zsúfolt alaprajzok nem részletesebbek, mert alig van szelvényük./

A Hosszú-fojosóban hol van kristálybokros aragonit?

A Gyémánt-fülke nem az Őriás-fojosó alsó részén van.

Pál Itt már szabad enni? /A Sz.-~~ban~~ még tilos volt/

A Lóczy-teremben idomkőből vannak a pillérek.

A CO₂ buborékos oldalfal-üstök elmélete marhaság, még ha Bolner Kati írta is valamikor sok-sok éve.

A fákjás világításról még nem hallottam, viszont arról igen, hogy háborús óvóhej korában főztek is lent -- ez lehet a korom egyik oka. /korom egyáltalán?? A Baradlában Berényi Üveges Kati felismerése szerint az évezredek során lerakódott barlangi sötétség miatt feketék a falak./

A Lakatos-terem szextagon nevet nem találtam egyik térképen sem -- Kadicznál Kabaré-terem volt. De mintha rémlene ifjúkorom vezető-szövegéből ez a név -- az ifjúság mindig a szexre gondol, pedig itt csak 5 felé megy a járat.

Damoklész sziklája /a képen is/

Csepkképződésnél nem /jelentős/ nyomás alól szabadul fel a lötyty, hanem az üregben kevesebb a CO₂ /kisebb a parciális nyomása/, ezért tud elmenni egy része. Ha a párolgás is jelentős, akkor viszont nem csepkkő lesz, hanem borsókő. Csepkkőmedencét a kiépített úton is látunk, ez a Tündér-kút, benne szegfűkalcittal /"medence-pát"/.

Ez a gömbüstös mondat érthetetlen.

Scholtz-próba a Fáraók lépcsője előtt van kb. 2-3 m magasan levő sziklaszükület. A mai alsó, kényelmes járat ki volt töltve "agyaggal", csak fönt lehetett átpréselődni.

Halvány lila fingotok sincs a /régii/ nevek eredetéről,

jelentőségéről. Ez persze nem /nagy/ baj, csak bosszantó.

/Pl. miért Damoklész kardja--sziklája?/

A Hefty-kürtő melletti baritot kár volt beleírni-- 1-2 év múlva nyoma sem lesz!

Mátyás Nagy-terem 6 kijárata?? Beleszámolva a Glória kerülőjét is -- vagy én nem ismerem egyet.

Imre-terem emlékeim szerint tektonikus sík menti leszakadás,
nem réteglap -- megnézni, lehet, hogy mást hívunk így.
Micimackó a Sóhajok hidja /sőt a lejtő/ előtt van.

Közetleírás

a földolomit $\text{CaMg/CO}_3/2$ ezt geológusnak illik tudni

Kedveskéim!!

Kitüntető könyv-küldeményeteket köszönöm!

Kiváló könyvet készítettetek!

Kukacoskodó kritikáimat ki--dobhatjátok.

Kraus

2014 július 20.

Íszrevételek

Leél-Össy Szabolcs József-hegyi-bg. könyvéhez

Örömmel és gyönyörködve olvastam a végre megjelent bemutatást az ország /valószínűleg/ legszebb barlangjáról -- ha már személyesen nem láthattam.... Persze nem álltam meg, hogy "jobbitó szándékú" megjegyzéseket ne tegyek közben.

--/egy régi feljegyzésem/ J.-h.-bg.-- Üvegpalota: Czajlik fotója alapján Rácskai-típusú barna hurkák -- ez a fánk, ami az apadási színű továbbfejlődése, ld. Zbrasovi-bg.

-- p.19 csatornafektetés a Zsindej utcában, gömbfülke tetajének heje pontosan megvan valamejlik Beszámolómban.

-- p,21. kútásás a Csatarka/Pitypang utca sarkán, leírás a BgIntézetben /is/ megvan, valamejlik Beszámolómban leadtam.

-- p.46/1 CO_2 felfelé jövet nem növekszik, hanem éppen gáz formájában kiválik a kisebb nyomás miatt. Marad tehát a jelentős mennyiségű keveredés a forrás zónájában, mint üregképződési tényező. Persze lehet, hogy a keveredő hűvösebb lötyöktől az oldhatóság tényleg növekszik, de ennek valami vegyész vizsgálata is kellene. /Dubljanszky sem kémikus/

-- p.46/2 CO_2 a patak /árvizkor/ simán oldja a csepkövet /is/, nem kell -- és időhiány miatt nem is lehet -- jelentős a keveredési korrózió hatása. Viszont az árvíz sok agyagot hoz/hat/, ami a csepkőre tapadva később "dolgozik", mint több csiszolatban /is/ látható. Keveredési korrózió

-- elvileg -- annak felszínén és a belső csőben érkező kétféle oldat találkozásánál, azaz a függőcsepkő aljánál kellene lennie, de ennek vizsgálatával nem tudom, hogy foglalkozott-e valaki. Csiszolatban nem láttam. Talán ilyenkor a csepkő csak vastagodik, de nem hosszabodik, ami a tömzsi függőket eredményezheti. FELADAT

-- p.47. fig.25. Nekem ez felszíni vízszivárgásnak tűnik, nem levegő feláramlásának. /ld. Karszt és Bg. 1995 fig.1./

-- p.48. 6.3. /fojóvizi/ Felszínre nyíló járatokba bemosódott anyag sok hejen van /Pál., Mátyás, Harcsa, Hideg-luk/,

bár a "patak" tényleg nem jellemző. A völgyvonal közelében /Szép-völgy/ levő járatok nyilván sokkal többször kilukadtak, mint a hegyoldalon levők, Azért a Szemlő északi oldali főjárata rendszeresen megtelt /Agyagos, Kinizsi, és a még ismeretlen részek/. Ez valószínűsíthető a Józsefben is.

--p.49. 6.4. gömbfülke 1 m átmérőjű gömbfülke--ugyan már! Szemlő, Ferenc, Pál -- mindegyikben vannak 3-5 méteresek is. *3,4 méteres*
Szűnyogh számításai bizonyára jók, de ~~x~~ valamit nem vett figyelembe mert az eredmény nem jó. Ijém méretű és alakú gömbfülkét még sosem láttam, képen sem.

-- p.50. Bolner buborék-oldalfal elmélete egy nagy marhaság. Sajnos az erről/is/ szóló cikkem sem jelent még meg.

-- p.51. scallop A patakos barlangokban OK. DE!! A Tapolcai-tavas is tele van velük, és NEM aszimmetrikusak! A Ferencben sem! Azaz a nagyon lassan áramló víz hozhatta létre őket, ellentétben a patakos barlangok "kanál-karrjaival."

-- p. 58/2 Müller Palit ne egészítsd ki felszíni beszívárgással. Elvileg persze lehetne, de a tömör kőzet vízzáró, így itt sima oldódás van, nem keveredési korrózió. A zárt üregben jelentős CO_2 is szokott lenni, ami erősen javítja a hatásfokot.

-- p.58/2 Kiss Jenőnek ne /teljesen/ higgyél!! Mésrészt a kiépítés miatt erősen megváltozott a légmozgás, ami 20-30 év alatt fura dolgokat tud létrehozni.

-- p.59/1 huzat-borsókö stimmel, de a zúzmará is a szél felőli oldalon van; az áramló ködsemmesék kifagyásából képződik. */Barlangban meg a párolgás miatt./*

-- p.59/1. logomit nálam borsókö-rönk néven van, de jó a borsókö-gyertya is. A Szemlőben méteres logóitok is vannak /Óriás-fojosóban fent, jól láthatók, csak nem gondoltunk rá./

-- p.63. fig.45. Repülőtéren azok a kúpok érdekelnek engem. Mi az ???? Lehet-e barlangi perem vagy "köpködő", mint a Zbrasovi-barlangban?

-- p.63/2 Mátyásban fent a Tűzoltó fölött szálban álló kiválás van, kéreg, esetleg lemez is. Nagy lemez-tömb van a Hitler-bástya fölötti omladékon, lehet korolni.

- p.67. Fál Óriás-csepköve jelenleg is jól alá van támasztva, csak az alsóbb része /?/ szakadt le.
- p.67. csepkő kiválása nyomáscsökkenés miatt nem igaz. A megérkező /üregbe érő/ viznek nincsen túlnyomása, mert akkor spriccelne -- ilyen persze ritkán van. A réseken leszi-várgó vizből egyszerűen nem tud a CO_2 eltávozni, csak amikor a /kiszellőzött/ üreghez érkezik. /Tudományosan mondva más a parciális nyomása a vízben levő CO_2 -nek./
- p.67. évszakos változás a vizek és a barlang légterében nemcsak elképzelhető, hanem nagyon lényeges.
- p.67. szinte átvilágítható csepkő -- az 51. ábra csepköve nem igazán látszik annak, bár ezt Te tudod.
- p.69. meacence-ujjakat már leirták nálunk is, de nyomtatásban /tudtommal/ még nem jelent meg. Van több hejen. Természetvédelmi okokból nem vizsgáltad-- sirva fakadok a nagy természetvédelemtől!
- fig. 63.,65. Mekkora ezek? Végig a könyv /persze nem csak ez/ tele van méretarány nélküli képekkel.
- p.73. gipsz Budán. Kessler régi leírásaiban a Ferencben említi -- de ez tévedés, ott kalcit-szivacs van. Berhidai erre utalhatott 1964-ben /nem 1962-ben/ megjelent írásában.
- p.82. gipsz "hajszál" Kessler látta-írta először a Szemplőben, de csak a Halál utáni részen találtat sikerült először vizsgálni, ahogyan írod is.
- p.83/1 képződmények lemosásához NEM a hig sósav használható, hanem /enyhe/ ecetsav. Ja, aki nem tanult elég kémiát, az így jár.
- p.83/1 Aragonit "sünik" a Szemplőben a nagy létra után a Halál előtt az egész falat beritják. A Kuszodában hol van aragonit, és vizsgálták-e?
- p. 83. dolomit a Sátor-kőből írta le először Venkovits 1946-ban. Nyomtatásban csak a mai Sátor-kő kiadványokban jelent meg.
- p.89. huntitot is leirt Venkovits a Sátor-kőből 1946-ban.

- p.92. barit alól kioldott kalcit van a Szemlőben /is/
a Halál-kereszthesadék DK-ágában fent. EZ NEM PUBLIKUS!!!!!!!
Kalcit-barit van a Pálban és a Martinovics-hegyen is. Meg
a Mátyás DK fejtő 1-2 sz. barlangjában teljes felületen.
- p.101 kor-adathoz kalcitlemez van a Pál felső részén, a
Moby Dick-ben, a Mátyás Tüzoltójában és a Hitler-bástya
fölötti törmelékben. Ez mind a 200 m-es /mai/ szinten.
- p.128. Vulkánok-terme -- mik azok a kúpok?
- p.132. Kinizei-pu. "vak-ösvény" melletti lukak esetleg
a tényleg ritka "függőcinke-fészek" formák közé tartoznak,
nem csepkő-csészék. /Valószínűleg nem ismered ezt a típust./
- p.148. fig 131-132. hivatkozásai hibásak.
- p.151. Üvegpalota fölött "nem volt szivetek" nitteket
fúrni... A 11.ábrán /képen/ azért valami van. És a Pálban
volt szivetek a Búboskemence közepébe lukat fúrni....
- p.160. Repülőtérről barlangi peremek fig.148. alapján
a fene tudja. El kellene menni megnézni újra. /Beférék?/
A leírás alapján elég rémisztő az útvonal, de nem emléxem,
hogy annó bármi gondom lett volna. Igaz, azóta eltelt....
- p.176. A barlangba csak tiszta ruhában lehet menni.
Pontosabban: elindulni. Mire leérsz, már agyagos vagy, mert
30 év óta nem hoztátok rendbe a lejáratot. Ez csakis a
ti hibátok /sőt bűnök/, mert Adamkó elég sok milliót
kiszarolt már a környéken. /ld. d.pont, tehát Te is látod
ezt, mint a g.pontban írod./ Természetvédelmi főtanácsnok
és lovag és diszpolgár tudna tenni ezügyben....
- p.177. Az 5 fős létszámkorlátozással meg ne dicsekedj,
mert az a Józsefben sem mindig indokolt. A Mátyásban és a
többi nagybarlangunkban meg egyenesen káros-kellemetlen.
/Gyakorlott barlangászok sem mehetnének le edzeni./

Eddig a tételes morgások. A könyv nekem tetszik, csak miért
kellott rá 30 évig várni? A képek méretarányáról írtam,
de a felvételek némejjike nagyon életlenre sikerült.
Ha netán leereszkedsz hozzám, valószínűleg tudok néhány
dolgot még mesélni. Jó szerencsét!

Ott van az a barlang most is

(Füldtörzet)

/válasz Kaszapbandinak/ /KBg.2010/

"...ojantól hallotta, aki ott volt, amikor elmondták..."

A Szemlő-hegyi-barlang /jelenlegi/ legbuzgóbb embere Kiss Jenő. Neki mondta el Horváth János, a barlang térképezője /az ország első részletes térképét készítette 1960-62 között, KBg.1965/, szóval ő mesélte, hogy a háború vége felé két nő rejtőzött hónapokig /?/ a barlangban -- sajnos sikertelenül.

A "hivatalos" bejárat közelében van az Egyetemi-szakasz külső lejárója, jelenleg eltemetve. Ezen létrával illetve elég nehéz mászással lehet/ett/ lejutni a barlang alsó részére /TÉRKEP/. Nincs ugyan 30 méter méj, de hágcsón kapaszkodva, a kor gyér világítási lehetőségével elég soknak tűnhet/ett/. Két nagyobb terem volt megközelíthető, ami ma már a kiépítés és sokáz köbméter agyag kihordása miatt egybe van nyitva. A szakasz belülről is megközelíthető, de nem volt túl népszerű, mert mászás és kevésbé szép rész volt. Ráadásul az "üzemképes" barlangászok akkoriban a "haza védelmével" -- vagy saját életbenmaradásukkal-- voltak elfoglalva. Tehát feltételezhető, hogy partizántanyának is alkalmas volt a barlang ezen szakasza.

Az Aggyagos-teremben /is/ az 50-60-as években sok áskálódás volt; a kitöltést ide-oda vödörözték, ezért ha volt is némi ottmaradt "partizánfelszerelés", ennek mára semmi nyoma nem maradt. Az egyetlen "konkrétum" a Halász-féle villa, ennek /talán/ a telekkönyvben utána lehet ~~néz~~ nézni -- ennyire azonban engem nem érdekel a dolog.

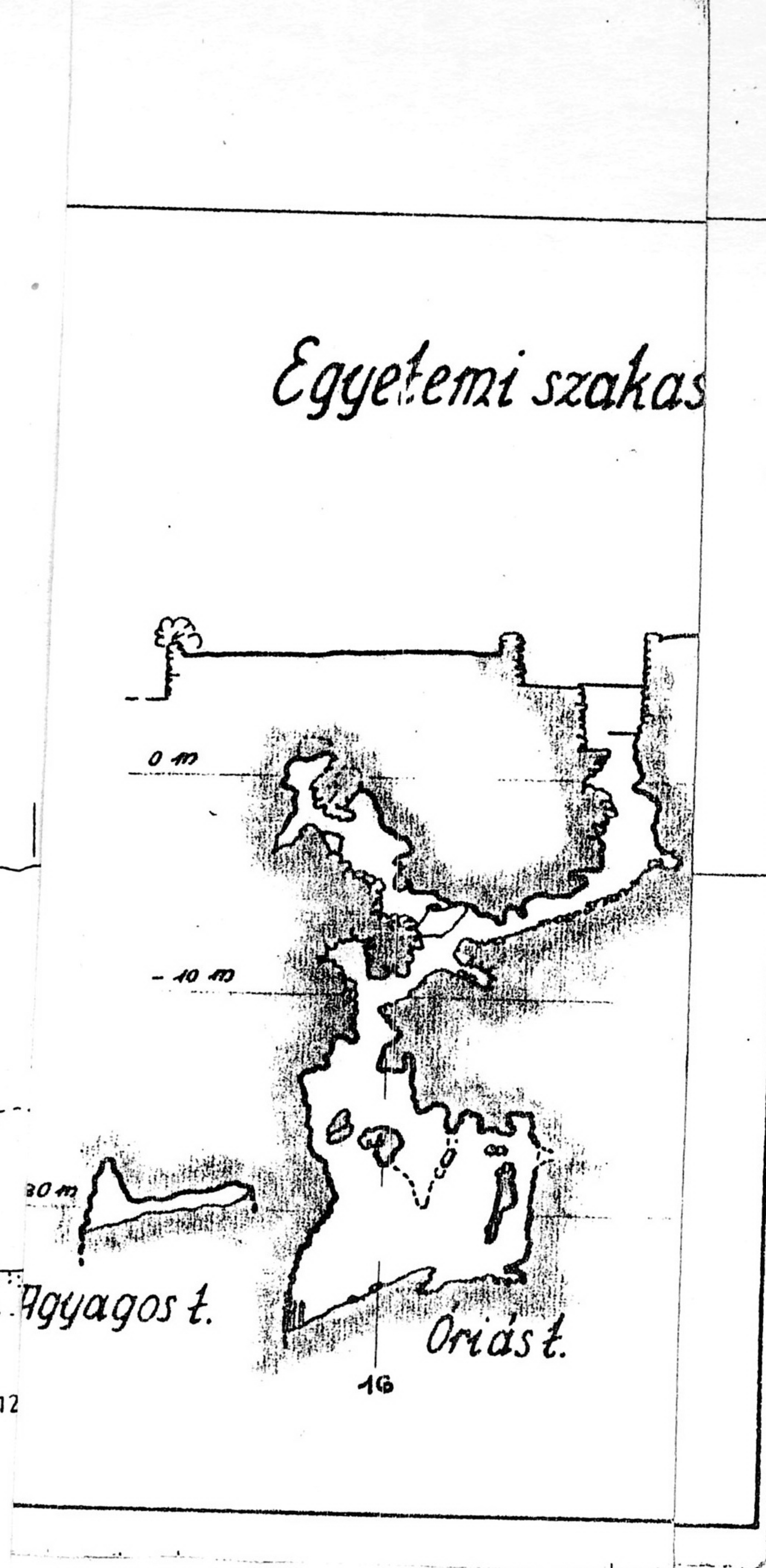
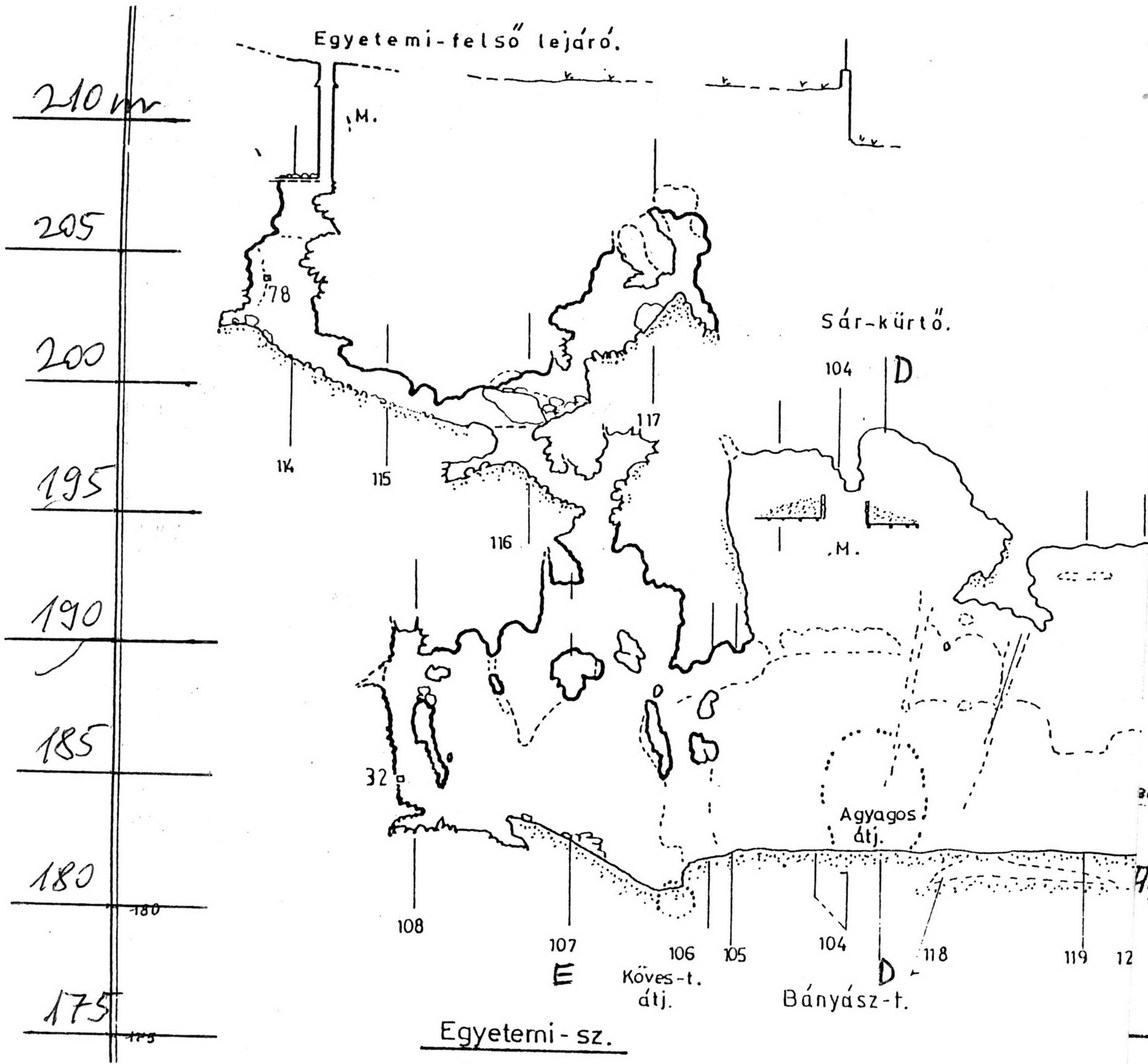
2012 március 2.

Kraus Sándor

/geológus, a Szemlő egyik ismerője/

⊕ Hévedtem, annyira.

Kraus

Ott van az a barlang most is

A Karszt és Barlang 2010-es számában olvasható egy kérdés: hol van az a barlang, amit a Kozgó Világ fújójírat egyik írását ~~Szent~~^{Szent} 1944-ben partizántanyaként használtak. A hivatkozott cikkben a hejmeghatározásra két konkrétum van: Zöldmáli út és Halász villa, de említés történik vizes-hordókról is. Utóbbi alapján a gyanú a Ferenc-hegyi-barlangra terelődött.

Tények

- 1/ A Ferenc-hegyi-barlang Omladék-terme környékén jelenleg is található koraedt fedarabkák. Felmászva az Aragonit-fojósó déli végénél a kőzetbe vésett lépcsőket látni, feljebb vaslétrákkal megtámasztott kövek~~ek~~ és a hordó látható. Pontosabban szólva: EGY hordó. az omladékos részeken bókászva konzervdoboz, üvegek, sarkasztalp és további deszkamaradékokat ~~széleskörűen~~ található.
- 2/ A barlang ezen része Jasló Sándor 1936-ban megjelent cikkében már pontos térképpel ~~széleskörűen~~ szerepel. Ujabb felmérés során Szenthe István megtalálta a régi mérési pontokat is, amik szakszerű munkát bizonyítottak.
- 3/ Az 1936-ban /?/ megjelent "Angyalkás" túristatérképen a Ferenc-hegyen fenyőerdő jele látható. Viszont az "Aragonit-bg." jele hibásan, a mai Pitypang utca sarkán van. Az 1951-ben készült légifotón a terület kopár.
- 4/ Az I számú főhasadék ÉNY-i részén levő beomlás feszini anyagot /csigaházak/ is tartalmaz, az épület pontosan fölötté áll. A Pillér-terem rakott kő falai bizonyítják, hogy ide /is ?/ be lehetett jönni.
- 5/ Leél-Össy S. 1957-ben megjelent írásában az alábbi olvasható: "...több mesterséges bejáratát pedig betölték."

Partizántanya kétségeikkel

xx /A Mozgó Világban megjelent sorok kritikája/

1/ "...a Ferenc-hegyen, a Zöldmáli út felőli részen, egy eddig fel nem tárt barlangban építenek ki fegyveres bázist."

-- A /mai néven/ Ferenc-hegyi-barlang akkor már jól ismert, sőt feltérképezett Uregrendező volt. A Zöldmáli út felől csak a telkek, házak felől lehet/ett/ megközelíteni, ami télen a hóban megmaradó nyomok miatt feltűnő lett volna.

2/ "A barlang egyik be nem omlott járatát úgy lehetett megközelíteni, hogy kötélhágocsón ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ körülbelül 30 méternyire kellett leereszkedni a méjbe."

-- Ez erősen emlékeztet a Szemplő-hegyi-barlang egyetemi-szakaszának ma már nem használt felszíni lejárására.

3/ "Az innen a föld alá vezető úton mintegy 10 méter méj-ségben volt egy nagyobb alapterületű terem. A teremből több szoba szerű nejliségbe vezettek utak, s ezeket a nejliségeket az ~~xxxxxx~~ ellenállók lakhatóvá tették." -- Ez nagyjából megegyezik a Ferenc-hegyi-barlang Omladék-termének környékén talált nyomokkal.

4/ "A barlang vizellátását a közeli Halász-villából nyert vízvezetékekkel oldották meg." -- Érdekes lehetett, amint az erősen köves, sziklás, fákkal benőtt területen a partizánok méter méj árkot ástak a vízvezetékeknek. /Ugyanis másként télen befagyott volna./ Mindezt természetesen az éj leple alatt, kerülve minden feltűnést. Halász úr /vagy a házmes-ter ?/ nyilván örült, hogy tőle viszik a vizet.....

5/ "A partizánok nem tudták, hogy az őrszem a németek kezébe került, és amikor az a jelszó bekiabálásával jelentkezett, beengedték. Magával hozta a németeket, akik a belső fegyveres őrt egy géppisztolysorozattal megölték." -- A barlangban általában sötét van, tehát idegen nehezen tud benne közlekedni. Ha viszont világítanak, akkor a bent levő van lövöldözési előnyben. A többes szám is érdekes; a -- feltehetően -- egyik lejáraton csak egyesével lehet/ett/

ott van az a bg.

- 3 -

lemászni. A 30 méternyi kötélhágcsón...

6/ "A németek ezután -- gránátokkal -- megsemmisítették a vizeshordókat." -- egy aránylag szűk járatrendszerben, amilyenek a buđai barlangok, kézigránátokkal vizeshordókat robbantani meglehetősen egészségkárosító tevékenység. Ezt valószínűleg a támadók is tudták--avagy tapasztalták.

7/ "A partizánok elfogadták a harcot, és kemény küzdelemben kiverték a németeket." -- Barlangi körülmények között nehéz elképzelni ezt a csatát. Bár korosztályom tagjai a szovjet háborús filmekben láttak hasonló ütközeteket.

8/ "Időközben a németek támogatására érkezett nyilasok és csendőrök két napon át megállás nélkül folytatták az ostromot. A sikertelen támadások után megadásra szólították fel a partizánokat, s két órát adtak az elvonulásra."

-- Mindez 1944 decemberében. Nehéz elhinni, hogy ennyire ostobák ámde lovagiasak voltak akkoriban a hatalom fegyveresei.

A "rejtő" /lehetséges/ megoldása

A Ferenc-hegyi-barlang egyik felszinközeli, térképről pontosan azonosítható részére a környéken lakó/k/ lejáratot bontott/ak/ ki, amit óvóhejnek szándékoztak használni. Ennek érdekében létrákat, fa fekvőhejeket hejeztek el bent, néhány lépcsőt is véstek. Talán használták is a bombázások idején. Miután a háborúnak vége lett, a veszélyes nyílást eltömédékelték, felhasználva az ott levő létrákat, horóót is.

A barlangi partizánok ötlete talán a Postojnai-barlangból származik, ahol a német üzemanyag-rektárat egy másik bejáraton beosonó ellenállók gyújtották fel.

Mindazonáltal

lehetséges, hogy a legenda /legalább részben/ igaz, hiszen Tróját is Homérosz elbeszélése alapján találták meg. Lehetséges, hogy a Ferenc-hegy északi oldalán, az egykori Halász-villa közelében egy máig ismeretlen üregrendszer rejtőzik,

ott van az a bg.

benne fegyverekkel, csontvázakkal és felrobbantott hordókkal. Fel tehát, ifjú barlangászok, keressétek!

Köszönettel tartozom Szenthe Istvánnak, aki több információval és ötlettel segítette irásom elkészítését.

Felhasznált irodalom

/Kirándulók térképe 1.sz./ Budai hegyek = M.Kir.Allami
 Térképészeti Intézet /év nélkül/
 Ferenc-hegyi-barlang 1:200 /térképatlasz/ = MKBT 2000
 Jaskó S./1936/ A Ferenc hegyi barlang = Földtani Értesítő/1
 pp.3-8
 Kaszap A. /2010/ Hol az a barlang? = Karszt és Barlang p.85
 Leél-Össy S./1957/ A Budai-hegység barlangjai = Földrajzi
 Értesítő
 M.Kiss S./1983/ A politizálástól az ellenállásig = Mozgó
 Világ IX/11 pp.113-128

2014 március 25.

Rónay György "barlangjai"

R.Gy.: Szérü = Szépirodalmi Kiadó, 1981

Barlanglakó vagyok, ki megúnta barlangját,
S messze szállna -- hahó!

Tanyán, esős nyári vasárnap

Tölgyek odva volt a fészkem,
Fészkeket sziszegve védtem
S ébren alva éjszakán
Csillagom volt a magány.

Kigyó

A hegyre sem szökelsz, de szinte mászol,
figyelve érverésed,

Nehogy talán ha mégiscsak merészen
gyorsabb ütemre vált,

Fölbreszd melled horpadt üregében
a szendergő halált.

Eső

Rózsát fest, lebegő felhőket, a hús méj
erdeiben kecsesen hajladozó idegek
Szirmaiból mint pára, zenék lila illata bomlik,
s mint moha, csillog a csont odvai közt a velő.

Tenger

Pusztul a nép, széthull ez a nemzet! A jobbak a sirből
Hallják már a menekvő tétova lábdobogását,
S érzik a vért, ahogy odvasodó csontjukra aláfoj.

Faragó Györgyhez

Ott álltam a kietlen

Fojosó üregében, ahogy közeledtél.

Fojosó

Lépted visszhangja tompán

Lüktet szívük szigorú üregében

S koponyájuk odvaiban

Fölverve osonnak a lomha varangyok, a bünök.

Glosszák Kempis Tamáshoz

Gyikok tanyáznak üregeiben,

S kinőtt a fü a tetején.

A kert

Szép vonásait ősz

Haj keretezte, s szeme szinte zártam,

Bár nyitva volt, valahova magába,

Valami végtelen barlang-magányba,

Valami derengő homájba nézett.

Naplójegyzet

De én, Uram, én vándoroltam volna még,

Visszeres lábbal, vaksi szemmel, feltört talppal,

S nevedben a végsőkig tiltakoztam, mikor

Hitvány odumban megjelent az Angyal.

A vándor érkezése

Itt állok odvas üreged küszöbén,

S már érzem pincéid hideg dohát. Introitus

Igy múlik minden. Denevérszárnyakon

Elszáll a vaksi lélek, kis vinnyogást se hallat.

A varázsló halála

Barlangszobád méjén üdvözlégymária, teljes malasztal.

.....
Barlangszobád méjén "üdvözlégymária" ! így köszönt az angyal.

Annunciáció

Választottságom véghetetlen árát,

Barlangszobám falán az eljövendő szenvedések árnyait,

Keresztutam tizennégy állomását.

Mária éneke

S miféle kard vagy áruló lesett rá barlangja küszöbén,

Ha volt egyáltalán odu, meghúzni hajszott életét?

harminc év múlva

Aztán egy harkáj villant át a lombon furcsa, sirós

Vijjogással, nyilván odva felé, s az alig rezzenő

Levelek közt egyszerre este lett.

Az asszony és az angyal

Vannak harkájaink is, egy óriási szürke

és sok apróbb, zöldes hátú, piros mellényű,

Vén fáinkat kopogtatják s odvaikból időnkint

Valószínűtlenül hosszú férgeseket

Halásznak ki, és utálkozva félredobják. A kert

S a kerten túl az erdő: óriási
 Nyárfák és jegenyék, hámló nyirfák egy kis füves
 Tisztás körül; kigyók fészkeltek mohos gyökerek
 Odvai közt, nyulat risztott föl a gyermeki
 Léptek alatt megropanó száraz gajj.

.....
 Tudod, hogy belül mind a két szobor
 Üres volt? Hátuk közepén egy-egy téglalap forma luk,
 Akár a lélek kapuja lehetett volna. A kert

A sarokban berothadt

A száz vagy kétszáz éves mennyezet, és a kifordult stukatur
 Rothadó nádszálai közt gyermektenyérynvi lukon át
 Odvas sötétség ásitott le ránk, alighanem a padlás.

A Kápolnadomb

Csak letették a hullát, ahogy vitték haza.
 Mit cipeljük tovább? Oj nagy volt a hasa,
 Alig fért a ladába. Májcirózis. -- De bármej
 Lukban, a Végitélet Angyala úgyis rálel.

Szárszó -- utóljára